

פטרון מערכת דעהו:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה וזו' האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי' ע"ה

דעהו

דעהו אלקי אביך ועבדהו

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

גליון קמז - חג הסוכות - שנת תשפ"ד

גליון מוגדל לחג הסוכות

משנת החסידות

חג הסוכות (שנת תשע"ב)

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

מסילת המועד

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

כל האזרה בישראל ישובו בסוכות:

סוכה - אן אפגעזונדערט ווינקל פון דער גאנצער גוי'אישער וועלט

עמוד ט'

ושמחתם לפני ה' אלקיכם:

השמחה בזמן שמחתנו מכח ההימצאות תמיד בהשגחה לפני ה'

א. בצלא דקודשא בריך הוא: הסוכה הוא רשותו של הקב"ה כמו בית המקדש
שמחת החג באסיפת התבואה הביתה, כיון שהקב"ה מכניס אז את בני ישראל לתוך רשותו | ארבע אמותיו של אדם נחשבות כרשותו הפרטית של האדם | הסתכלות אמיתית נמשכת מכח התקשרות הדעת | עיקר הקניין הוא בכח הדעת, ולכן הבטה נחשבת בשורשה כקניין | אחר חטא עה"ד נפגמה הדעת, ולכן אי אפשר לקנות בראיה | ארץ ישראל והסוכה נחשבות כרשותו של הקב"ה מפני שהוא מסתכל בהן | השגחת הקב"ה בבית המקדש היא נעלית ופנימית יותר - 'עיני ולבי שם' | מצות עליית הרגל במועדים - להיכנס תחת השגחתו ית' בביהמ"ק | ע"י שמקבלים ישראל ראייה נכונה ברגל, זוכים שלא יחמוד איש את ארצו'

ב. אהבת אותנו ורצית בנו: אהבתו יתברך לישראל המתגלה בימי סוכות ושמייני עצרת

הסוכה היא זכר לענני הכבוד שהבדילו בין ישראל לעמים דהיינו השגחה המיוחדת לבני ישראל בלבד | ישראל משתייכים אל ה'לב' של שמייני עצרת, והאומות אין להם אלא הבטת ה'עין' | 'הברית והחסד' - חסד כביטוי לאהבה וקירבה | ה'חסד אשר נשבע לאבותיך' הוא הפך 'ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו' | לישראל לא שייך 'להאבידו', כי אהובים המה לפני המקום | 'ואהבך' ולכן 'וברכך והרבך' | שמייני עצרת הוא בדרגת 'עיני ולבי' שבביהמ"ק | ההסתכלות שבחג הסוכות מקושר לדרגת גילוי הלב של שמייני ע' | 'קשה עלי פרידתכם' - כי הקב"ה משתוקק כביכול לקרבת עמו ישראל

ג. השקיף ממרום קדשו: השגחה המיוחדת על עם ישראל בתוך הסוכה
השגחת הקב"ה על ישראל בפרטות היא ביטוי לאהבה - שכל פעולותיהם חשובות אצלו מאד | אוה"ע נדחו ונמסרו לשליטת השרים, ומושגחים בראיה כללית ועראי בעלמא | כל השנה העיקר הן רק במצוות ממש, אך בחג הסוכות מחשיבים גם כל מעשי הרשות | גם בזמן השינה שאין ההשגחה גלויה נוהגת מצות סוכה | השגחה זו מביאה יראה גדולה כעומד לפני המלך | לישראל היא גורמת את שמחת חג הסוכות | 'וגילו ברעדה', 'נגילה ונשמחה בך' | הגויים מאסו בהשגחה העליונה | כיון שכל מציאותם אינה שורשית על כן בוחרים בהפקרות, ושמחתם רק בשחוק וליצנות | 'ישמח ה' במעשיו' - שגם הקב"ה שמח בהסתכלותו עלינו | בדור המבול ראו עיני ה' את רעת האדם, וממילא ויתעצב אל ליבו' | 'שויתי ה' לנגדי תמיד' - 'וטוב לב משתה תמיד' - 'תמיד עיני ה' אלקיך בה'

א.

בצלא דקודשא בריך הוא: הסוכה הוא רשותו של הקב"ה כמו בית המקדש

'יחידו של עולם', וזוה נשפעת השמחה הגדולה בימים האלו, וכדיבואר.

ארבע אמותיו של אדם נחשבים כרשותו הפרטית

ולהבנת העניין היטב, נקדים, דהנה אמרו חז"ל (ב"מ י.) 'ארבע אמותיו של אדם קונות לו בכל מקום' (לענין מציאה וכדו'), שאם מונח הדבר בתוך ד' אמות מהאדם - הוא יכול לזכות בו, כדיון קנין חצר). ונמצא שלארבעת האמות שסביב האדם יש דין רשות היחיד, ונחשבות כרשות הפרטית

והנה בוודאי שישנו עומק וסוד בכך שאסיפת התבואה והפירות אל הבית משתייכת אל השמחה שבחג הסוכות. והוא, כי אסיפת התבואה אל הבית רומזת לכך שהש"ת אוסף גם הוא את כל נשמות ישראל, ואת כל הניצוצין הקדושות שבכל העולם, ומכניס את כולם לתוך ביתו שלו, ובחג הסוכות הינם נכנסים כולם אל רשות היחיד - של

השמחה בחג הסוכות באסיפת התבואה, מורה על מה שהש"ת מכניס את נשמות ישראל לרשותו

הנה חג הסוכות נקרא בתורה בשם 'חג האסיף' (שמות כג, טז), כיון שבא בזמן של 'באסף את מעשיך מן השדה' (שם). וכמו כן נאמר בו (דברים טז, יד) 'ושמחת בחגך', ונמצאת אתה אומר שאסיפה זו לתוך הבית גורמת שמחה אל האדם, וע"פ הפשט זהו טעם השמחה במועד הלזה, בברכת ה' אשר נתן 'בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך'.

פטרון הגליון - תשרי

נתנדב ע"י ידידנו הנכבד מוה"ר צבי אביגדור באלזאם הי"ו לע"נ אמו האה"ח פערל ב"ר משה יוסף ע"ה נלב"ע כ"ו תשרי תשנ"ד לפ"ק

והנה בוודאי שישנו עומק וסוד בכך שאסיפת התבואה והפירות אל הבית משתייכת אל השמחה שבחג הסוכות. והוא, כי אסיפת התבואה אל הבית רומזת לכך שהש"ת אוסף גם הוא את כל נשמות ישראל, ואת כל הניצוצין הקדושות שבכל העולם, ומכניס את כולם לתוך ביתו שלו, ובחג הסוכות הינם נכנסים כולם אל רשות היחיד - של יחידו של עולם' ~

והנה איתא בספה"ק שהסוכה היא בבחי' ארץ ישראל, ונמצא שהביאה אל הסוכה נחשבת ככניסה לתוך רשותו של הקב"ה. וביאור הדבר לפי דרכנו הוא מפני ש'סוכה' היא לשון הסתכלות, כלומר שהש"ת מסתכל שם בחיבה יתרה כמו שהוא מביט על ארץ ישראל, ועל כן גם הסוכה נחשבת כביתו ורשותו של הקב"ה. ומזה נמשכת השמחה הגדולה בחג הסוכות

משלו. ולפי זה יש לומר שרוח האדם ונפשו שולטת ג"כ בארבע אמות האלו.

הסתכלות האדם בתוך ד"א גורמת שהם יקנו לו, כי בשרוש נחשבת היא קניין

ונודע כי מהאי טעמא ראו לאדם שלא להסתכל רק בתוך ארבע אמותיו בלבד, אחר שרק ארבע אמות הללו נחשבים כרשותו המיוחדת שלו, ולכן אין לו להביט במה שאינו ברשותו.

ועומק הדבר הוא, כי באמרנו 'הסתכלות בארבע אמותיו של אדם' אין הכוונה לומר רק שמאחר שמקום זה הוא רשותו - על כן שולטת עינו בו, אלא אדרבה, עומק העינין הוא להפך, שהבטת העינין בארבע אמותיו היא הגורמת לכך שיהיו הם נחשבים מקומו ורשותו.

וזה מפני שבשרוש הדברים נחשב גם כח הראיה לקניין, וכדרך שיש הוה אמינא בגמ' (שם ב.) לומר שבראייה בעלמא קני'. ונודע כי כל 'הוה אמינא שבגמ' נמשך מכח מה שבעומק הדבר אכן כן הוא, אלא שמצד מצב הבריאה אין הסברה הזו יכולה להשתלשל ולהתגלות למטה, כי אין העולם ראויו שיוכלו לדון כן הלכה למעשה, אמנם מצד השורש - הדבר אמת. והכי נמי 'סלקא דעתך' זו שראייה בעלמא קני' היא מפני שבמקור הדבר למעלה אכן נחשבת ראיית העינין קניין (עי' בראשונים בענין הבטה בהפקר קונה), כי גדול כח ההסתכלות לפעול קניין וחלות. ולפי זה נמצא שהבטת העינין בארבע אמותיו של האדם, היא זו הגורמת לכך שיהא קונות לו בכל מקום.

הסתכלות אמתית נמשכת מכח התקשרות הדעת

וביאור הדברים הוא, כי אמתית עינין הבטת העינין אינו רק הסתכלות בעלמא, אלא מהותה הפנימית היא שהעיניים הם שלוחי הדעת להביט בדבר זה ועל ידי כך להתקשר בו. כי הסתכלות אמתית באה מתוך חיבה ואהבה, אשר ע"י ראייה כזו מתקשרת דעת האדם אל החפץ שהוא מסתכל עליו.

עיקר הקניין הוא בכח הדעת, ולכן הבטה נחשבת בשורשה קניין

ולפי שכן הקניין נמשך מן הדעת, וכדאיתא בחז"ל (ויק"א, א, ו; וכע"ז בנדרים מא.) 'דעה קנית מה חסרת', כיוונו בזה לומר לנו שעיקר מושג ה'קניין' הוא בעינין דעת, כי כיון שיש לו דעת יש לו כח לקנות כל דבר, וכן רואים שקטן שאיננו בר דעת אינו בר קניין. הרי שעיקר כח הקניין הוא ע"י הדעת, ומכיון שכן, הנה המביט על איזה חפץ מתוך התקשרות דעתו בו, שזו היא ראייה אמתית כאמור, הרי הסתכלות זו גופא נחשבת בשורשה כמעשה קניין על החפץ.

אחר חטא עה"ד נפגמה הדעת, ולכן אי אפשר לקנות בראיה

[ונבאר מאי טעמא למעשה אין הדין כן. כי כיון שקניין כזה לא שייך אלא כשכח הדעת הוא כראוי בשלימות, ובאופן שאי אפשר שיתקשר אל חפץ שאינו שייך לו באמת, ואזי, אילו היתה דעת האדם מצליחה להתקשר לחפץ מסויים, היתה זאת הוכחה על כך שהוא הוא הבעלים הנכונים של אותו החפץ.

בני יששכר חודש תשרי

מעם סגולת רוח הקדש צחג הסוכות דייקא... ואומר לך ידידי הנלע"ד, המשכיל על דבר צחצחי מרן האר"ח"ל מלות סוכה היא צחינת אור מקיף העליון מן צינה תשובה עילאה, וכנה נאמר צחורה צ' פעמים סכת חסר ופעם אחת מלא [ויקרא כג מצ] כי ישנו אור מקיף אשר יקוף להמשפיע לצדו, וישנו אשר יקוף למקבל לצדו, ולזה צ' פעמים סכת חסר, וישנו אשר יקוף לשנייהם יחד סוד וימינו תחצקני [שה"ש צ ו], לזה פעם אחת סוכת מלא, סוכ"ה צגינ' הוי"ה אדנ"י, עיין כל זה צחצחי מרן ותצין, וי"ל הקטן הדנה צחינת רוח הקדש לצני מלכיס צא מעינין אור מקיף אשר יקוף לשנייהם יחד הוא סוד החיצוק, כי אחר החיצוק הוא דציקות רוחא צרוחא, ולכן כשמקיימין מלות סוכה מלא כנ"ל יכולין לצא לידי רוח הקדש

וממילא היתה הראיה הבאה בהתקשרות הדעת אל החפץ שהוא מביט עליו נחשבת כהוראת בעלות עליו. וכדרך ש'חזקה' נחשבת כמעשה קניין כיון שמורה על בעלות המחזיק בדבר הנקנה, כמו כן היתה ההסתכלות על חפץ באופן של התקשרות הדעת אליו מתוך חיבה ואהבה - משמשת כהוראת הבעלות הברורה ביותר שרק שייך בעולם.

אך מאחר שדעת הנברא נפגמה בחטא עץ הדעת, ומאז יש מציאות שיתקשר האדם בדעתו גם לחפץ שאינו שייך אליו בעצם, וגם אפשר לו לעבור על איסור 'לא תחמוד' (שמות כ, יג), לכן אין הדעת כשלעצמה דיה כדי לשמש כח קניין, ולכן לדינא אין קונים ע"י ראייה בעלמא].

עכ"פ נמצא ששלימות מדרגת הבטת העינין היא כאשר היא באה ע"י דעת שלימה, הנחשבת בשורשה ככח קניין.

ארץ ישראל נחשבת כרשותו של הקב"ה מפני שהוא מסתכל בה

ועפ"ז יבואר ג"כ ענין רשות היחיד של הקב"ה, שהכוונה בזה למקום אשר עליו מסתכל הקב"ה בהבטה של התקשרות ואהבה, הבאה ע"י דעת שלימה, ורשות זו נחשבת כביתו המיוחדת של הקב"ה.

ובאופן כללי, רשות זו היא ארץ ישראל, שהיא המקום שנאמר בו (דברים יא, יב) 'עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה', ומאחר שהסתכלותו של הקב"ה שולטת שם ביותר, לכך היא נחשבת כרשותו המיוחדת והפרטית של יוצר הכל.

הסוכה נחשבת ג"כ כרשותו של הקב"ה - כמו ארץ ישראל

והנה איתא בספה"ק שהסוכה היא בבחי' ארץ ישראל, ע"ד שכתוב (תהלים עו, ג) 'זיהי בשלם סוכו ומעונתו בציון', ונמצא שהביאה אל הסוכה נחשבת ככניסה לתוך רשותו של הקב"ה. וביאור הדבר לפי דרכנו הוא מפני ש'סוכה' היא לשון הסתכלות, ע"ד לשון חז"ל 'סוכה ברוח הקודש' (ע"פ מגילה יד; רבינו בחיי דברים טו, יד, בני" תשרי מאמר י, א, בשם הרה"ק ר"פ מקוריים ז"ע), כלומר שהש"ת מסתכל שם בחיבה יתרה כמו שהוא מביט על ארץ ישראל, ועל כן גם הסוכה נחשבת כביתו ורשותו של הקב"ה. ומזה נמשכת השמחה הגדולה בחג הסוכות, כדיבואר לפנינו בע"ה.

השגחת הקב"ה בבית המקדש היא באופן של 'עיני ולבי שם'

ובדרגה יתרה ממדרגת ארץ ישראל היא מדרגת

בית המקדש, שהוא נחשב בפרטות כרשותו המיוחדת של הקב"ה, כיון שהשגחתו יתברך שם אינה רק באופן של 'עיני ה' אלקיך בה' גרידא, דהיינו בראיית העינים בלבד, אלא בבחינת עיני ולב גם יחד, כמו שאמר הש"ת עליו (מ"א ט, ג) 'והיו עיני ולבי שם כל הימים', ויחד עם הסתכלות העינים, משתתפת גם שימת הלב. והרי זה בא לומר שההבטה היא באה בהתקשרות עצומה כל כך, עד אשר גם כוחות הלב מתבטאים באותה הראייה, וכדרך שאמרו בגמ' (ע"ז כח): ד'שוריני דעינא באובנתא דליבא תלו', ופירשו שם התוס' דהיינו לומר שראיית העינין תלויה בהבנת הלב.

השגחה הבאה ביחד עם שימת הלב היא נעלית ופנימית יותר

והשגחה כזו היא מדרגה נעלית ופנימית יותר בראיה והבטה, וכענין דתנן (אבות פ"ב מ"ט) 'אמר להן רבן יוחנן בן זכאי לתלמידי, איזהו דרך ישרה שידבק בה האדם, רבי אלעזר אמר עין טובה וכו', ורבי אלעזר בן ערך אמר לב טוב, אמר להם רואה אני את דברי רבי אלעזר בן ערך מדבריתכם, שבכלל דבריו דבריתכם' הרי מבואר שכאשר מתבטא ה'לב טוב' שבאדם הרי זה כולל גם את הראיה של העינין טובה, לפי שכוחות הלב הינם פנימיים ורגשיים יותר ומקושרים יותר לעצמות האדם. ונמצא שהסתכלות והשגחה הכוללת גם את רגשי הלב, הרי זו הסתכלות בדרגה יתרה מאשר סתם הבטת עיניים לחוד.

מצות עליית הרגל במועדים - להיכנס תחת השגחתו יתברך בביהמ"ק

ומעתה נמצא שבאופן כללי אפשר לומר, שבכל מועד שיש בו מצות עליית הרגל לבוא אל בית המקדש, הכוונה היא שאז יזכים אנו להיכנס אל רשותו המיוחדת של הקב"ה שבבחי' 'עיני ולבי שם', שהוא מקום המקדש. ואכן רואים שכל מצות העלייה לרגל מיוסדת על ענין הראיה לפני הקב"ה, וכדכתיב (דברים טו, טו) 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר', כביכול שהקב"ה 'יראה' אותנו, כי אכן עיקר המצוה הוא לבוא וליראות לפני ה' במקום אשר השגחתו יתברך שורה בו ביותר.

ע"י שמקבלים ישראל ראייה נכונה בזמני הרגל, גורמים לאוה"ע ש'לא יחמוד איש את ארצו'

והנה מצינו שהובטחו ישראל באופן פרטי על כך שלא יחמדו שכיניהם הגויים את נחלתם בעת עזובם את בתיהם לעלות לרגל, וכמו שכתוב (שמות לד, כג-כד) 'שלוש פעמים בשנה יראה וגו', ולא יחמוד איש את ארצו בעלותו לראות את פני ה' אלקיך שלש פעמים בשנה'. ויש לומר שהטעם הפנימי לכך ש'לא יחמוד איש את ארצו' בעת העלייה לרגל הוא, מכיון שבעת ההוא ע"י ההתראות לפני הארון ה' נתקן כח העיניים של האדם, כי כדרך שבא לראות כל בא לראות והאדם רואה את הקב"ה כמו שהקב"ה רואה אותו, ולכן מסתלקת אז הקליפה של הסתכלות שאינה נכונה, וממילא כבר אי אפשר שמישהו יחמוד מה שאינו שייך לו.

כי כל עוד שמידת החמדה של בני ישראל אינה בשלימות, ועדיין יכול מאן דהו לחמוד בליבו את

חפצי רעהו בראייתו אותם, הרי זה גורם שאצל אומות העולם תבוא התשוקה ביתר עוז, עד שגם ממש יקחו ויגזלו את שאינו שלהם בחמדתם אותו. והגם שבדאי בעם הנבחר לא נמצא מי שיעזו לשלוח יד במה ששייך לחבירו עם כל חמדתו הגדולה אליו, ושארית ישראל לא יעשו עולה, אך מכל מקום תחילת מה שנשכלים בזה הגוים נמשך מכך שאצל

כלל ישראל עדיין לא באה מידה זו אל תיקונה. אמנם בשעה שנתקן כח החמדה של ישראל בשלימות ובצורתו הנכונה, וכגון בזמני המועדים אשר נכנסים בהם תחת כנפי השגחתו וראייתו של הקב"ה, בזה שבאים אז לראות את פני ה' והשי"ת מסתכל על עמו בהבטה עליונה, וכמו כן האדם מסתכל על השי"ת כביכול, הנה באותה שעה וזכה

האדם אל דרגת ראייה מתוקנת שאינו רואה רק את הקב"ה, והסתכלות נכונה זו מבטלת את כל החמדה השלילית שישנה בעולם, עד שכבר אין בשום אדם מישראל עוד אפילו חמדה בעלמא לדבר שאינו שלו. ומאחר שישראל זוכים לראיה מושלמת, אזי נשפע מכך גם לאומות העולם שעכ"פ לא יגזלו בפועל, עד שגם אצלם נאמר 'ולא יחמוד איש את ארצך'.

נקודות:

הנה כלל ישראל מתעלים והולכים יותר ויותר בחג הסוכות, עד שמגיעים אל מדרגת שמיני עצרת. משא"כ אומות העולם פוחתים והולכים כפרי החג, ואינם מגיעים כלל אל יום שמיני עצרת. וכאשר נבוא להגדיר את החילוק בין סוכות לשמיני עצרת, הרי זה כמו החילוק שבין ה'לב' אל ה'עין', כי 'סוכות', מלשון הסתכלות כנ"ל, הוא זמן של ראיית העין, ואילו 'שמיני עצרת' הוא זמן של לב

~

כי בשמיני עצרת מתגלה שאפילו בשעה שכלל ישראל אינם עומדים במקום של 'עיני ולבי שם כל הימים', והינם יושבים בבתיהם בארץ ישראל אשר ההשגחה שם אינה אלא בבחי' 'עיני ה' אלקיך בה', באופן של ראיית העין גרידא ולא בגילוי הלב, מכל מקום יש להשי"ת השתוקקות ב'לב' שאכן יבואו לבית המקדש

והיכה. וזוהי דרגת 'הברית והחסד' אשר נשבע הקב"ה אל האבות הק'.

בכלל ישראל לא שייך 'להאבידו', כי אהובים המה לפני המקום

ועל כך אמרה תורה, כי אכן יש פעמים שהקב"ה עושה חסד לאומות העולם, אבל הוא בבחי' 'ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו', והיינו שההשפעה הבאה אליהם אין בה שום אהבה וחיבה, ואדרבה, כל ההשפעות הללו אינם אלא כדי 'להאבידם', כי אין השי"ת רוצה בהם כלל. שונה מהם היא הנהגתו עם האבות הק', שלהם נשבע השי"ת שעליהם לא תחול הנהגה זו של 'ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו', אלא אדרבה הטובה והשפע יהיו ביטוי של האהבה רבה והחמלה היתירה שהקב"ה אוהבם. וכלל ישראל מצד כללותם נחשבים בוודאי כאוהבי ה' ולא כ'שונאיו' ח"ו, כי אינם שנואים כלל בעיני המקום אלא אהובים לפניו, וכל החסד הבא להם הוא לבוש אל הקירבה והאהבה שמראה להם אביהם שבשמים.

'ואהבך' ולכך 'וברכך והרבך'

וזהו שממשיכה התורה ואומרת (פסוק י"ג) 'ואהבך וברכך והרבך', ולפי דברינו הפירוש הוא כך: שמתוך 'ואהבך' - לכך 'וברכך והרבך', והתורה מבשרת שטעם הברכה והרבייה יהיה מפני ש'ואהבך', ואהבה זו באה לידי ביטוי ע"י השפעות טובות, כי היא היא שורש כל ההשפעות האלו. ומנגד, בשעה שאהבה זו לא תהא בגילוי, אזי לא יושפע עליהם חסד כלל, כי חסד הבא בכדי 'להאבידו', הוא סתירה גמורה ל'הברית והחסד אשר נשבע לאבותיך', ועל כן אין הוא נשפע לכלל ישראל.

שמיני עצרת הוא בבחינת 'עיני ולבי' שבבית המקדש

והנה שלימות השפעה כזו של חסד הבא מגודל אהבת הלב, הוא המדרגה של שמיני עצרת, שהיום הזה הוא בבחינת 'היו עיני ולבי שם כל הימים' שנאמר על בית המקדש, ואין לך בית המקדש שהוא מקום יחוד קוב"ה ושכינתיה - ב'זמן', יותר משמיני עצרת. וזאת שימי הסוכות באים כהכנה לשמ"ע, הוא להורותנו שאצל כלל ישראל גם זמן ראיית העין מקושר לגילוי האהבה, ולכן ימי הסוכות תכופים ליום שמיני עצרת, ואינם עומדים בפני עצמם - בבחינת הסתכלות העיניים בלבד.

ב.

אהבת אותנו ורצית בנו: אהבתו יתברך לישראל המתגלה בימי סוכות ושמיני עצרת

הסוכה היא זכר לענני הכבוד שהבידלו בין ישראל לעמים

הרי נתבאר שבחג הסוכות זוכים אנו לחסות בצילא דמהימנותא, ונכנסים תחת רשותו של הקב"ה, והיינו שאז משגיח עלינו הקב"ה בהשגחה מיוחדת. והנה נודע (סוכה יא): שהסוכה היא זכר לענני הכבוד. וכדי להבין זאת על פי דרכנו נקדים, שתכליתם של עננים האלו הרי היתה להבדיל בין ישראל לשאר האומות, והיינו שעל ידם נעשתה ההרחקה וההפרשה בין ישראל לעמים. והבדל זה מקושר ביותר לענייננו כאן בהסתכלותו של הקב"ה על עמו.

הסתכלות הקב"ה גורמת השגחה פרטית המיוחדת לעם ישראל בלבד

כי הרי נתבאר שערך דרגת הראייה תלויה כפי שיעור ההתקשרות אל הדבר הנראה, וכפי שיעור רגש הלב המונח בהשגחה זו. והנה כאשר השי"ת מסתכל על בריותיו בראייה שלימה, אזי מתגלה אצלם השגחה פרטית יותר, כי הבטת הקב"ה עליהם גורמת שימת לב מיוחדת כביכול. והנה השגחה פרטית זו מיוחדת לעם ישראל לבדם, עליהם משגיח הקב"ה כאדם המשגיח על בנו, 'לא ינום ולא יישן שומר ישראל', ולא לאומות העולם, ובכך בא הבידול בין דרגת ההסתכלות הפנימית שישנה על כלל ישראל לבין הראייה החיצונית שעל שאר האומות.

החילוק שבין ישראל לאומות; כמו החילוק שבין התקשרות שלם ע"י לב', לסתם הבטת עיני'

והענין הוא, דהנה כלל ישראל מתעלים והולכים יותר ויותר בחג הסוכות, עד שמגיעים אל מדרגת שמיני עצרת, שהוא היחודא שלים בין כנסת ישראל לדודה. משא"כ אומות העולם פוחתים והולכים כפרי החג, ואינם מגיעים כלל אל יום שמיני עצרת. וכאשר נבוא להגדיר את החילוק בין סוכות לשמיני עצרת, הרי זה כמו החילוק שבין ה'לב' אל ה'עין', כי 'סוכות', מלשון הסתכלות כנ"ל, הוא זמן של ראיית העין, ואילו 'שמיני עצרת' הוא זמן של לב, וכמו שבקשת כנסת ישראל אל הקב"ה אז היא 'שימי כחותם על לבך' (שה"ש ת, ו), וכלומר שהיא מבקשת שההשגחה עליה תהא תמיד באופן של 'לב', ושכל מין השפעה שירצה השי"ת להשפיע

אליה לא יבוא אלא מתוך התקשרות הלב. והנה דרגה נעלה זו של השפעה הבאה בדרך 'שימת לב', מיוחדת לבני ישראל לבדם, ואין לזרים עמהם כלל.

חסד הנמשך מכח 'נשבע לאבותיך' הוא היפך ל'ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו'

ויש לבאר הדבר ע"פ מה שביארנו את סמיכות הפסוקים בסוף פר' ואתחנן לתחילת פר' עקב. כי הנה פר' ואתחנן מסתיימת בפסוקים (דברים ז, ט-י) 'וידעת כי ה' אלקיך הוא האלקים, שומר הברית והחסד לאוהביו ולשומרי מצוותיו לאלף דור, ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו וגו'. ואחריהם פותחת פרשת עקב (שם פסוק יב) 'והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה וגו', ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך'.

ויש ללמוד מסמיכות הפסוקים ש'הברית והחסד אשר נשבע לאבותיך' הם ההיפך הגמור של 'ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו'. והיינו שהחסד הנשפע לעם ישראל מכח השבועה אשר נשבע הקב"ה לאבותינו, איננו כלל באופן של 'ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו', אלא הוא חסד הבא ביחד עם 'ברית', והיינו ע"ד דאיתא בזה"ק (ח"ג קמב.) שישנו 'חסד דאתגליא בפומא דאמה'.

'הברית והחסד' - חסד כביטוי לאהבה וקירבה

והכוונה בזה, כי ישנם שתי דרגות בחסדים שאדם עושה עם זולתו; ישנו חסד שכל כוונת עושהו אינה אלא כדי להטיב לזולתו, ואין בו שום ביטוי של אהבה וקירבה. אך מאידך ישנו חסד כזה אשר עיקרו אינו לעצם ההטבה עם הזולת, אלא תכלית ענייניו הוא לגלות על ידו את האהבה שאוהב עושה החסד את מי שהינו מטיב לו, ואשר לכך הינו מתחסד עמו כי רצונו להביע את אהבתו אליו. וחסד כזה הוא הנקרא בזה"ק 'חסד דאתגליא בפומא דאמה', והיינו שהוא מתגלה במידת היסוד, כי כל ענייניו הוא לבטא התקשרות

בני יששכר חודש תשרי

ומעתה תצין למה דוקא יהיה הכניסון לאומות זמנות סוכה, וכוא עפ"י מה שכתבתי לעיל דמלות סוכה הוא צחינת אור מקיף, והנה זמנות הזאת שהוא צחינת אור מקיף זזאת יצחנו מה צין ישראל לאומות העולם, והנה כאשר יקבלו לעשות המלוא הזאת הנה הקצ"ה יוליא חמה מנרתיקה, והנה צחמת מלעטר פטור מן הסוכה, אזל ישראל הגם שהוא פטור אינו מצטע וחינו צורה מן המלוא רק אדרבה מצטע עילה וסיבה לקיים מליותו צתוספת כי ישראל יש להם אור מקיף, משא"כ הגוים הם מסערה דמסאצותא והנחה היה ערום אין להם אור מקיף, ומעשיהם גס צעשיית המלואות הוא רק מה שהוא צהכרה לעול ולמשא

אמנם בחג הסוכות שבו אנו מקיימים 'תשבו כעין תדורו' והדין הוא ש'אוכל ושותה ומטייל בסוכה', היינו שהקב"ה מכניס אותנו אל תוך רשות היחיד שלו, ומחמת גודל האהבה והחיבה שיש לו לעמו ישראל, מכניס הוא את האדם עם כל עסקיו אל הסוכה להיותם עומדים תחת השגחתו יתברך הפרטי, וממילא גם כל צרכיו הפרטיים, אכילתו, שתייתו, ושינתו, וכל עסקיו הגשמיים והטבעיים, כולם נכנסים תחת השגחת עיני ה', וכביכול שבימים האלו יש לו יתברך עסק וענין היאך אוכל האדם, ואיך הוא ישן, והשי"ת משגיח עליו על כל פרט ופרט ממעשיו, והכל מושגח בחג הסוכות בראייה מיוחדת ע"י הקב"ה

'קשה עלי פרידתכם' - מפני שיש להקב"ה תשוקה לקרבת ישראל

ויתר על כן, הנה כל ענין שמיני עצרת הוא כמבואר בדברי חז"ל (סוכה נה;): הובא ברש"י ויקרא כג, לו) 'משל למלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמנו להפטר, אמר, בני, בבקשה מכם עכו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם'. והיינו שהשי"ת אומר לבניו החביבים

אליו, כי גם בכל משך השנה, כאשר אתם כבני בביתכם ואינכם עומדים לפני, בכל זאת יש בלבי תשוקה גדולה אליכם שתבואו אל בית המקדש, וקשה עלי פרידתכם שלא תהיו כאן, ולכך הנני מבקש מכם שתתעכבו עמי לפחות עוד יום אחד. ונמצא כי בשמיני עצרת מתגלה שאפילו בשעה שכלל ישראל אינם עומדים במקום של 'עיני ולבי שם כל הימים', והינם יושבים בבתיהם בארץ

ג.

השקיה מפרום קדשו: השגחה המיוחדת על עם ישראל בתוך הסוכה

בחג הסוכות נכנסים כל מעשי האדם להיותם מושגחים מהשי"ת

אמנם בחג הסוכות שבו אנו מקיימים 'תשבו כעין תדורו' והדין הוא ש'אוכל ושותה ומטייל בסוכה' (סוכה כח;): היינו שהקב"ה מכניס אותנו אל תוך רשות היחיד שלו, ומחמת גודל האהבה והחיבה שיש לו לעמו ישראל, מכניס הוא את האדם עם כל עסקיו אל הסוכה להיותם עומדים תחת השגחתו יתברך הפרטי, וממילא גם כל צרכיו הפרטיים, אכילתו, שתייתו, ושינתו, וכל עסקיו הגשמיים והטבעיים, כולם נכנסים תחת השגחת עיני ה', וכביכול שבימים האלו יש לו יתברך עסק וענין היאך אוכל האדם, ואיך הוא ישן, והשי"ת משגיח עליו על כל פרט ופרט ממעשיו, אפילו על הטיול שלו, ועל שיחתו עם חבריו וכו', הכל מושגח בחג הסוכות בראייה מיוחדת ע"י הקב"ה. והרי זה מורה על תוקף מדרגת אהבת השי"ת לעמו ישראל, אשר לכך הוא מכניסם תחת השגחתו יתברך, עד אשר כל מעשה ומעשה שהינם עושים חשוב לפניו ביותר.

מצות סוכה נוהגת גם בזמן שאין ההשגחה בגלוי

וביותר, שבחג הסוכות שעומדים בו תחת ההשגחה העליונה, או לא די בהשגחה הבאה בגלוי, אלא שהמצוה היא גם לישן בסוכה, ומי צות סוכה נוהגת ביום ובלילה, גם בזמן של שינה והסתלקות הרע. וכמו כן מצינו שגם כשבאים לעלות לרגל לבית המקדש שהוא המקום של 'היו עיני ולבי שם כל הימים', יש חיוב לינה כדכתיב (דברים טו, ז) 'ופנית בבוקר והלכת לאהליך', וזה כאמור, שלא די בהשגחה שבבחי' יום, בשעה שהאדם רואה את השי"ת

וגם הוא נראה על ידו בגלוי, אלא גם בעת השינה, כאשר רק המזל רואה, גם אז צריך הוא לעמוד תחת השגחתו יתברך, ורק בכך הינו יוצא ידי חובת מצות ראייה כנכון, והוא כענין ההשגחה שבחג הסוכות הנוהגת ביום ובלילה ומקיפה את כל קומת האדם וחיי.

השגחה כזו מחייבת יראה גדולה כעומד לפני המלך

והנה ביחד עם זה שההשגחה הפרטית הלזו מורה על אהבה בלי גבול שהקב"ה אוהב אותנו, היא גם מחייבת הנהגה של יראה ובושה, וכמו שכתב הרמ"א

וכל פעולותיהם אינם מעלים ולא מורידים כלל לגבינו, כי בין אם יהיו צדיקים גדולים, ובין אם ירשיעו הרבה, אין זה חשוב לו יתברך כל כך, ואין זה פועל כלל על ענין היחוד. ומצב זה נעשה בעת חטא דור הפלגה, כי אז 'הפליג' אותם השי"ת מענין היחוד שלי, ומאז אין מעשיהם פועלים שום שינוי ביחוד הנפלא הזה.

ההשגחה על הגויים היא כראיה בעלמא, כי כל מעשיהם אינם משנים כלל

ונמצא כי השי"ת אכן משגיח בהם ויודע בטוב את כל מה שהם עושים, אך כל זה איננו חשוב לפניו יתברך, ולכך אינו מביט ומתבונן בעומק מעשיהם לדון ולהעמיק במה שעשו, ואין זה אלא כראיית עראי ואקראי בעלמא. ואינו דומה כלל אל ההשגחה עליונה שעל בני ישראל, הבאה מכך שמעשי העם המושגח נוגעים לו ביותר, ומצד מה שע"י השגחה זו הוא רוצה להתקשר לבניו האהובים אצלו מכל אוצר וסגולה.

כל השנה עיקר העסק הוא בקיום תרי"ג המצוות

ובזה נבין מה היא ההסתכלות המיוחדת מהשי"ת עלינו שבחג הסוכות, אשר עליה רומזת הישיבה ב'סוכה' כנ"ל. כי הנה עיקר עסק איש הישראלי בכל השנה הוא בקיום המצוות ובמניעה מן העבירות, ועל כך משגיחים עליו בעיקר מלמעלה. ואילו על שאר דברי הרשות שהאדם עוסק בהם, אין השגחה עליונה כל כך. והגם שבודאי הקב"ה מביט ורואה את כל מעשי בני אדם, ואין שום דבר נעלם ממנו, וגם כל אדם יודע בעצמו שתמיד הוא מושגח מלמעלה על כל מעשיו, בכל זאת אין השגחה זו כל כך בגלוי.

בני ישראל מושגחים ע"י הקב"ה יותר מכל הברואים

ועתה ניכנס יותר בביאור ענין השגחה פרטית זו הבאה מן הראיה המקושרת עם הלב. כי הנה זה ודאי שהשי"ת משגיח על כל פרט ופרט שבבריאה, על החיות ובהמות, על העופות והדגים, על הצמחים והדוממים וכו', על כולם ישנה השגחה מהקב"ה, אך מכל מקום ישנם כמה מדרגות באופן גילוי השגחה זו. ובכללן הוא מה שכלל ישראל הינם מושגחים בפרטיות יותר עד ש'כל הנוגע בהם - נוגע בבבית עינו' (ע"פ זכריה ב, יב), דלא כשאר האומות שאין ההשגחה העליונה מתגלית על כל פרט ופרט ממעשיהם.

הסתכלות זו היא ביטוי לאהבה גדולה, עד שכל פעולה שלהם חשובה לו ביותר

ומה שהשגחה זו על כלל ישראל באה ביתר פרטיות, הוא מפני שיש לו אהבה גדולה אליהם, ומגודל אהבתו להם - לכך חשוב לו ביותר להתבונן בכל מה שהם עושים, ומהאי טעמא הוא משגיח ודן אותם על כל פרט ופרט ממעשיהם. ויש להמשיל זאת לאב המשגיח על בנו יחידו, ומתבונן היטב בכל תנועה ותנועה שהבן עושה, על כל דבר גדול וקטן, והוא מביט בו כמו באלף עינים באהבתו אותו בלא שיעור וערך. הנה כמו כן היא השגחתו המיוחדת והפרטית של הקב"ה עלינו, שלסיבת היותנו בני שעשועיו הוא משגיח על כל מעשינו באהבה ודקדוק. ומאידך, על אומות העולם שאין חיבתם מצויה אצלו, אין הוא מסתכל בהשגחה פרטית ונעלית זו.

אוה"ע נדחו מלהיכלל ביחודא שלים, ונמסרו תחת שליטת השרים

ובמקום להיות מושגחים מהקב"ה בעצמו ובכבודו, מסורים הגוים תחת שליטת ע' שרים, שהם מלאכים חיצוניים שנתמנו ע"י הקב"ה על הנהגת האומות, כאמור (דברים ד, יט) 'אשר חלק ה' אותם לכל העמים'. ונמצא שאומות העולם נדחו מן התכלית הנרצית של בריאת העולם, כי תכלית הבריאה היא היחוד הגדול הנעשה ביום שמיני עצרת, - ואכן מעשיהם של ישראל משפיעים מאד על אופן היחודא שלים של שמיני עצרת, וביותר על גמר תיקון השלם דלעתידי לבוא, אך שאר אומות העולם נדחו מלהשתייך ליחוד זה,

שפת אמת לחג הסוכות

סוכות זמן שמחתינו אחר ימים הנוראים והוא כמ"ש שמחתי מתוך יראתי. ובעיקרים מקשה הלל עיקר עבודת השי"ת ציראה ואיך כתיב תחת אשר לא עזדת כו' צשמחה כי יראה ורעד היפוך השמחה. ומתוך כי אדם השלם כפי מה שמוציא השלימות הוא מלא שמחה ולפי שיעקר השלימות היראה מציא עוד שמחה ע"ש. והיעצ דבר כי אין שמחה כזו שזוכה האדם להיות ירא מפני אחד האמת. וצני' שזוכין להיות עובדי השי"ת לריכין להיות מלא שמחה. וצני' כשהי' איש ישראל נכנס הי' מלא פחד ומלא שמחה. כי יראה האמתית מציא שמחה... ולכן אחר ר"ה ויוכ"פ שזכינו לשבז לפניו ולירא ממנו יראה זו מציאה שמחה. לכן הי' שמחה צית השואצה צירושלים ששם מקום היראה. וע"ז נק' ירושלים על שם היראה והשלימות שזכו צני' לקבל שם

בריש שו"ע אורח חיים (ומקורו מדברי הרמב"ם בס' מו"נ) ח"ל: 'שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדיבורו במושב המלך, כל שכן כשישים האדם אל לבו כי המלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו וראה במעשיו, מיד יגיע אליו היראה וההכנעה מפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד'.

הגויים מאסו בהשגחה העליונה ועל כן נדחו ממנה לגמרי

ובענין זה ניכר החילוק הגדול והשורשי שבין ישראל לעמים (כידוע מחז"ל (ע"ז ג.) שלעתיד לבוא יהיה הברור בענין מצות סוכה, וכן אמרו בזה"ק (אמרו קג.) דמאן דאיהו משרשא וגועא קדישא דישאל נכנס בסוכה, ומאן דליתיה מגועא ושרשא קדישא דישאל, מוציא עצמו מתחת צלא דמהימנותא.) כי אומות העולם אינם רוצים לעמוד תחת השראת יראה זו, ועל כן הם מואסים בכלל בהשגחה העליונה. והוא עומק חטאם של אנשי דור הפלגה, שרצו להסתלק מהשגחתו יתברך, ובקשו להיות במצב כזה שיוכלו לנהוג בו בהפקרות. וכיון שברוך שאדם רוצה לילך בה מוליכים אותו (מכות י.), לכן הפליגם הקב"ה לגמרי מההשגחה העליונה, אחר שהם לא רצו בכך.

לשראל ההשגחה גורמת את השמחה הגדולה של חג הסוכות

שונים מהם ישראל עם קדושים, שאצלם נחשבת השגחה זאת לכבוד גדול ויקר נפלא, להיות תמיד עומדים לפני המלך, ולא עוד אלא שמציאות זו גורמת להם שמחה גדולה ונפלאה. והוא עומק טעם השמחה הגדולה ב'זמן שמחתנו' המכונה 'חג האסיף' כנ"ל, שאין עוד שמחה כמותה, והיינו ששמחת האסיף אינה סתם שמחה בעלמא על שסיימו לאסוף את כל התבואה אל הבית, אלא גודל השמחה נובעת מכך שהשי"ת אוסף בימים אלו את כל נשמות ישראל אל תוך רשות היחיד שלו ומשגיח עליהם בפרטיות, ובעת שישנה הסתכלות מיוחדת מהקב"ה עלינו נמשכת עלינו שמחה גדולה ועצומה כאמור.

ובזה עומד הנביא ומהיר (הושע ט, א) 'אל תשמח ישראל אל גיל כעמים', ששמחתם של ישראל היא ההיפך ממש משמחתם של הגויים. כי שמחת אומות העולם נובעת ממה שהם מעבירים מעליהם עול יראת שמים, כי בהפקיירא ניחא להו. משא"כ שמחתם של ישראל היא מההיפך הגמור - כאשר הם עומדים בהיכל המלך, והמלך העליון משגיח עליהם בפרטיות, בידועם שכל מעשה ותנועה שלהם חביב לפניו מאד מגודל אהבתו אליהם.

מציאות הגויים אינה שורשית, ועל כן ניחא להו בחיי הפקרות

ובזה נבין שההבדל הנ"ל בין ישראל לעמים, שישראל שמחים בקרבת אלקים אע"פ שהיא מחייבת זהירות יתירה, והגויים מואסים בה, תלוי בעומק ההבחנה של גדר 'מציאות'. כי כלל ישראל הם מציאות אמיתית בעולם, ולכן הינם משתדלים על כך אשר אכן יהיו מציאות קיימת, ושכלל מעשה שלהם היא משמעות וחשיבות, וזהו תכלית שמחתם

בעולם. משא"כ אומות העולם הם 'שוא שבראתי בעולמ' (בר"ר סג, ח.) ומי שאינו נחשב למציאות אמיתית - כמו כן הוא משתדל שלא להיות מציאות קיימת, ולכך הינו מעדיף לחיות בהפקרות באופן שאין ערך למעשיו, כיון שבוזה הוא קרוב יותר להעדר המציאות, שהרי מציאות כזו אינה אלא ליצנות.

שמחת העמים בדרך שחוק וליצנות

והנהגת האומות היא כדרך מי שאומר דבר מה, ומיד לאחר מכן הוא מבטל את דבריו באומרו שלא התכווין לכך ברצינות, ולא אמר אלא בליצנות ושחוק. וכן הוא גדר השמחה של אומות העולם, שהשמחה שלהם היא ע"י דברי ליצנות והבל, וזה מכיון שכל מציאותם אינה אלא ליצנות, ואין למה שהם עושים ואומרים שום תוקף. ומהאי טעמא נמי נאמר בהם (תהלים א, ה) 'על כן לא יקומו רשעים במשפט', דאין את מי לדון מאחר שהם כבהמות וכשוטים, ואין להם שום אחריות למעשהיהם.

'יודע ה' דרך צדיקים'

ולעומת זה מסיק הפסוק 'כי יודע ה' דרך צדיקים', ופירשו המפרשים ש'יודע' לשון 'אוהב', אך עדיין צריך יישוב איך הוא היפך מה שנאמר קודם, ולמה אפקיה בלשון 'יודע'. ולפי דברינו יבוא על נכון, כי אין השי"ת רוצה לידע - בהשגחה גלויה הבאה להביע את אהבתו יתברך, אלא את הצדיקים, ורק אותם הוא מביא במשפט על כל געלם, וכדכתיב (שם ג.) 'וסביבו נשערה מאד', כי ככל שהאדם קרוב יותר אליו יתברך, כך חשוב אצלו יותר כל פרט ומעשה שהוא עושה, והשגחת ה' עליו באה ביתר תוקף, ולכך בא הדין עליו ביתר דקדוק, אבל 'דרך רשעים תאבד' ואין לה שום קיום ומציאות.

'וגילו ברעדה' - שהיראה עצמה גורמת שמחה וגיל

ועל כך נאמר (תהלים ב, יא) 'עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה', ולפי הפשט פירושו הוא שגם הגילה והשמחה תהיו ברעדה ומתוך יראת שמים, שלא נהג בהפקרות בשעת השמחה. אמנם עיקר המכוון בזה הוא שעצם העבודה לפני ה' ביראה ורעדה - היא הגורמת שמחה וגיל, כי צריך האדם לגיל ולשמחה ברעדה זו עצמה שיש לו לאיש ישראל בשעה שעומד לפני השי"ת, והינו מושגח ממנו באופן פרטי ומיוחד, אשר מצב כזה מחיל על האדם יראה עצומה מלפניו יתברך, אך זה עצמו הוא הוא המשרה עלינו שמחה וחדוה.

כאשר נמצאים בהיכל המלך שורה יראה גדולה, וע"ז 'נגילה ונשמחה בך'

ובענין זה כתוב (שה"ש א, ד) 'משכני אחריד נרוצה, הביאני המלך חדריו, נגילה ונשמחה בך', כי הנה כאשר נכנס האדם לחדר המלך ומבקש לראות את המלך ביופיו, אזי עליו להתנהג בדרך ארץ מיוחד, כי כשם שהוא בא לראות את המלך ומתבונן על כל תנועה ותנועה שלו, כך הוא בא לראות ממנו, וגם המלך מסתכל על כל תנועותיו, ועל כן צריך הוא להיזהר מאד בכל מה שעושה במקום הזה, כי כל פעולה שעושים בהיכל המלך נוגעת ביותר בכבוד המלך, וכדרך דאיתא בגמ' (חגיגה ה, ה) 'אמרו, גברא דלא ידע מאי מחוה ליה במחוג יחוי קמי מלכא, אפקוהו וקטלוהו', שמי שאינו יכול להיות זהיר בכל מה שעושה בשעה שעומד בהיכל המלכות, אין הוא

נקודות:

וזהו עומק טעם השמחה הגדולה ב'זמן שמחתנו' המכונה 'חג האסיף' כנ"ל, שאין עוד שמחה כמותה, והיינו ששמחת האסיף אינה סתם שמחה בעלמא על שסיימו לאסוף את כל התבואה אל הבית, אלא גודל השמחה נובעת מכך שהשי"ת אוסף בימים אלו את כל נשמות ישראל אל תוך רשות היחיד שלו ומשגיח עליהם בפרטיות, ובעת שישנה הסתכלות מיוחדת מהקב"ה עלינו נמשכת עלינו שמחה גדולה ועצומה כאמור

ראוי לעמוד כלל שם, ולכך שורה פחד גדול בעת שעומדים בהיכל המלך. אך כנסת ישראל אומרת, שאף על פי כן, כאשר הביאני המלך חדריו' - אזי נגילה ונשמחה בך', כי יש לישראל שמחה גדולה כאשר הם זוכים לעמוד בהיכל המלך תחת השגחתו יתברך.

גם הקב"ה שמח מאוד בהסתכלותו עלינו

והנה כדרך שזו נחשבת שמחה רבה לנו, כאשר יכולים אנו להיות קרובים אליו ולעמוד תחת השגחתו יתברך, כמו כן היא גם שמחה גדולה אצל הקב"ה כאשר הוא מתקרב אל בריוותיו ומשגיח עליהם בפרט, וכשם ש'שמח ישראל בעושי' (תהלים קמט, ב), כן 'ישמח ה' במעשיו' (שם קד, לא).

בדור המבול ראו עיני ה' רעת האדם בארץ, ונגרם מכך 'זיתעצב אל ליבו'

ולכך כאשר חטאו אנשי דור המבול, 'ירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ' (בראשית ו, ה), כלומר שאין על מי להשגיח בהסתכלות כזו הבאה לבטא התקשרות ואהבה, ואדרבה, עיני השי"ת והשגחתו ראו כי רבה רעת האדם בארץ, הנה אז נאמר 'זיתעצב אל ליבו' (שם פסוק ו), כי כאשר אין לו להקב"ה על מי להחיל ולהביע את אהבתו וקרבתו כביכול, ורגשי הלב של הקב"ה שרצונם לבוא לידי ביטוי בהתקשרות הבאה ע"י ראייה והשגחה, אין להם על מי להשגיח, הרי זה מחייב מצב של 'זיתעצב אל ליבו'.

'שויתי ה' לנגדי תמיד' בזמן 'כי מימיני בל אמוט'

והיינו נמי מאי דכתיב (תהלים טז, ה-ט) 'שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט, לכן שמח לבי ויגל כבודי', ויש לפרש שהתיבות 'כי מימיני בל אמוט' רומזות על ימי חג הסוכות שעליהם נאמר 'וימינו תחבקני' (שה"ש ב, ו, שעה"כ סוכות דרוש ב'), לפי שבחג הקדוש הזה עומדים אנו תחת השגחתו יתברך בדרך 'שויתי ה' לנגדי תמיד', ועל כך מסיק הכתוב 'לכן שמח לבי ויגל כבודי', כלומר שהשגחה זו גורמת אלי ש'שמח לבי ויגל כבודי'.

'וטוב לב משתה תמיד'

וכן יש לרמוז במה שהרמ"א פותח את דבריו בשו"ע אורח חיים בענין 'שויתי ה' לנגדי תמיד' כנ"ל, וסיים את ספרו (בס"ת 'תקצ"ז) בפסוק 'וטוב לב משתה תמיד' (משלי טו, טו), ונודע מה שאיתא בספרים הק' 'שני תמידין' אלו יש להם שייכות זה עם זה. ולהאמור מבואר הדבר היטב, כי אכן 'שויתי ה' לנגדי תמיד' הוא הגורם לכך שיהיה 'וטוב לב משתה תמיד'.

'שויתי ה' לנגדי תמיד' - כמו 'תמיד עיני ה' אלקיך בה'

ועוד, שתיבת 'תמיד' שבפסוק הנזכר, רומזת לארץ ישראל דכתיב בה 'תמיד עיני ה' אלקיך בה', והיא גם מדרגת חג הסוכות, שהסוכה היא בבחי' ארץ ישראל כנ"ל. וכן נמי אותיות המילוי של 'לב' (מ"ה, י"ת) הן אתון 'תמיד', לרמוז שהלב המתבטא ע"י ההשגחה של 'שויתי ה' לנגדי תמיד', הוא הגורם שיהיה 'וטוב לב משתה תמיד', ועל זה 'שמח לבי ויגל כבודי' בזמן שמחתנו.

יעזור השי"ת שיתגלה בחי' והיו עיני ולבי שם כל הימים, ונוכה בקרוב ל'ישמח ה' במעשיו', ו'ישמח ישראל בעושי' בב"א.

סוכה

א.

שכל התורה מברר את קדושת בית המקדש שבסוכה

הישן תחת המטה בסוכה לא יצא ידי חובתו וכו' אמר רבי שמעון מעשה בטבי עבדו של רבן גמליאל שהיה ישן תחת המטה, ואמר להן רבן גמליאל לוקנים ראיתם טבי עבדו שהוא תלמיד חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה לפיכך ישן הוא תחת המטה, ולפי דרכינו למוננו שהישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו (סוכה ב:).

יש לבאר מה הוא ענין הישן תחת המטה בסוכה שלא יצא ידי חובתו, ולמה הראה זאת טבי עבדו של רבן גמליאל דוקא. איתא בספח"ק כי הסוכה היא בחי' בית המקדש, שהרי היא בית ה' כמו בית המקדש. וזהו שמצינו כמה פעמים שנתנה בית המקדש בשם סוכה, כמו שנאמר 'ויהי בשלם סוכו ומוענתו בציון' (תהלים ע"ג, ד). והנה בענין בית המקדש מצינו בבית שני שנתחלל מקדושתו על ידי היוונים בעודו בבנינו (יחזקאל ג: כג; ע"ז נב), עד שחזרו החשמונאים וחינוכו אותו בשנית במסירות נפשם [ובזה יש להסביר את השגור בפי עם קדושים לומר על מי שאין לו שייכות עם הקדושה שהוא 'כמו וון בסוכה', כי הסוכה היא בחי' בית המקדש, והיוונים הם הנכנסים לבית המקדש בחוסר כבוד והעדר שייכות לקדושתו עד שהם מחללים אותו ח"ו]. אכן 'חילול בית המקדש' הוא דבר שהיה בבית המקדש השני בלבד, שהרי בית המקדש הראשון רק נחרב בסוף ימיו, אבל לא היה לו קואת שנתחלל מקדושתו בעודו בבנינו. ואיתא בספח"ק כי הכח שהיה ליוונים לחלל את בית המקדש השני דוקא, היה מפני שנבנה זה הבית בפרשותו ובשליחותו של כורש מלך פרס שהוא מלך מאומות העולם, ולכן שלטו ידי הנכרים בבית המקדש, והוצרכו החשמונאים לחזור ולחנכו במסירות נפש באופן שלא יהיה בו שום טומאה ומונע נכרי.

והנה בית המקדש הוא המקום שבו נמשכת מתן תורה (רמב"ן שמות כה, א), ולכן נקרא 'הר המוריה' שממנו יוצאת תורה והוראה לישראל (תענית י"ז), כמו שנאמר 'כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים' (ישעיה ב, ג). ויש לבאר את הענין בזה, שהוא מפני שהתורה אינה סתם חכמה המובנת בשכל הגשמי, אלא היא שכל אלקי המובן על ידי נשמתותיהם של ישראל, כמו שאמר חז"ל 'אם יאמר לך אדם יש חכמה בגוים תאמין וכו', תורה בגוים אל תאמין' (איכר ב, י). ולכן דוקא על ידי בית המקדש שהוא מקום השראת השכינה על כלל ישראל, נשפעת התורה לכלל ישראל. ובהו מובן כי היוונים שהם בעלי השכל הטבעי, מחללים את קדושת בית המקדש, כי הם אינם סובלים את מעלת השכל האלקי. ולפי המבואר, הנה שליטה זו של היוונים בקדושת בית המקדש, באה מפני שנבנה בית המקדש על ידי כורש הפרסי.

ואיתא בשם הארי"ה (ש"ת הק' תורה אר"פ לך בגי'ה) כי טבי עבדו של רבן גמליאל היה לגולל של כורש מלך פרס, ולכן אמר עליו רבן גמליאל 'אין טבי עבדי כשאר כל העבדים כשר היה' (ברכות י"ז), כי 'כשר' הוא אותיות 'כרש'. ואכן על כורש עצמו גם איתא בגמ' 'כורש מלך כשר היה' (ר"ה ג, ג), שהוא אותו הלשון שאמר רבן גמליאל על טבי עבדו. ובהו מבואר למה רצה טבי להראות שאין הוא חייב בסוכה, שהוא כדי שלא תהיה אחיזה לאומות העולם בקדושת הסוכה שהיא בית המקדש, ובהו בא לתקן את האחיזה שגרם בהיותו כורש מלך פרס. ולכן היה ישן תחת המטה, שהרי תחת אותיות 'מטה' (היינו אחריה) נמצאות האותיות 'יון', ובהו שהיה ישן תחת המטה הוא בסוכה סילק את שורש אחיזה יון בקדושת ביהמ"ק והסוכה. וזה עצמו הוא טעם מה שאמר 'הישן תחת המטה בסוכה לא יצא ידי חובתו', כי תחת המטה הוא בחי' אחיזה קלי' יון, ומסלקים

אותם מן האחיזה בסוכה.

והראה זאת טבי דוקא בשינתו תחת המטה דוקא, כי 'מטה' מורה על ענין קדושת הברית (עי' זוה"ק ח"א רכה). ואחד מן הדברים שבהם מיוחד השכל האלקי המתגלה בתורה, הוא מה ששכל זה נשפע דוקא על ידי קדושת הברית, כי שומר הברית זוכה לגלות את קדושת נשמתו, ועל ידי זה הוא זוכה לשכל התורה. וזהו מה שאמרו חז"ל 'תנא דבי רב ענן, מאי דכתיב חמוקו ירכיך (שה"ש י, ג), למה נמשלו דברי תורה כירך, לומר לך מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר' (סוכה מט:), כי 'דברי תורה בסתר' הוא ענין פנימיות התורה שהוא גילוי השכל האלקי שבתורה. ונרמזו הדבר בתיבת 'ירך' דוקא, שהוא ענין שמירת הברית. ואכן אותיות 'ירך' הם האותיות שלפני 'שכל', כי על ידי שמירת הברית זוכים לשכל התורה שהוא למעלה מן השכל הגשמי. ולכן היה טבי ישן תחת 'המטה' שהוא ענין קדושת הברית, ובהו עצמו סילק את קלי' תחת המטה' שהיא קלי' יון כנ"ל, ובהו בירר את קדושת הסוכה שאין בה מונע יד נכרי.

ב.

מי שצריך לאמו בגשמיים אינו יכול להשיג את קדושת הסוכה

קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה (סוכה כה).

איתא בגמ' (שם) 'היכי דמי קטן שאינו צריך לאמו וכו', רבי שמעון בן לקיש אומר כל שניעור ואינו קורא אמו, [אמא] גדולים נמי קרו, אלא (אימא) כל שניעור ואינו קורא אמו אמא'. ויש להבין את הרמז בדבר, למה דוקא מי שקורא ב' פעמים 'אמא אמא' הוא קטן הפטור מן הסוכה.

ויש לומר בזה, כי מבואר בארי"ה (שעה"כ סוכה ד) אשר הסוכה היא בחי' 'אימא עילאה' דהיינו 'בינה' המסככת על בניה, וזה יורד עד לבחי' ה'מלכות', עיי"ש. ונמצא כי בבחי' הסוכה כלולות בחי' שני אמהות, בחי' 'אימא עילאה' המסככת על בניה - 'בינה', ובחי' המלכות הנקראת בכ"מ 'אימא תתאה'. ומעתה יש לומר, כי הבן הקורא לאמו הגשמיית בשם 'אמא אמא', הרי הוא עדיין אינו יכול להתקשר בשני האמהות המתגלות באופן רוחני בענין הסוכה, כי התפיסה הגשמית מסתירה על השייכות לרוחניות, ולכן הוא פטור מן הסוכה.

ג.

הסוכה עוקרת את העבודה זרה עד השורש

קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה (סוכה כה).

עוד יש לומר על דרך הרמז בענין הגמ' הנ"ל, אשר מי שאומר רק פעם אחת 'אמא' חייב בסוכה, ורק מי שאומר 'אמא אמא' פטור מן הסוכה.

איתא בגמ' (ערכין לב) על הזמן שביטלו את היצרא דעבודה זרה, דבעי רחמי על יצר דעבודה זרה ובטליה, ואגין ויתא עליהו כי סוכה, שזכות ביטול עבודה זרה הגינה על כלל ישראל כמו מצות סוכה. הרי כי כח מצות סוכה, מתגברת כנגד יצרא דעבודה זרה. והנה עבודה זרה נקראת 'אלהים אחרים' (שמות כ, ד), ואי' בספח"ק שהוא מפני שהם יונקים מן האחרונים של שם אלקים' (ובחי' אחרונים בחשבון הגי' היינו שחורים לאחור לתחת התביה, א' א"ל א"ל"ה אלהים אלהים, והוא בגי' ר). אכן אמרו חז"ל (ע"י מה) כי העוקר עבודה זרה צריך לשרש אחריה, כי יש שורש עמוק לענין העבודה זרה. וידוע כי שורש העבודה זרה הוא קלי' עמלק שהיא טומאת המניעות ואפקיסוטה, כי היא גורמת לכל הקלקולים בענין האמונה עד שנחיה מזה טומאת העבודה זרה. ועי' מצות 'סוכה' מתבטל קליפת 'עמלק', כי הסוכה הוא זכר לענין הכבוד, וקליפת עמלק שולט רק על הפליטי ענן.

ובכן יש לומר כי 'קטן' עם 'אם' הוא בגי' האחרונים של שם אלקים' (ר) שהוא בחי' עבודה זרה, אבל קטן כזה עדיין חייב

בסוכה, כי צריך הוא לזכות הסוכה בשביל לעקור את העבודה זרה עד לשורשה. אבל קטן שקורא ב' פעמים 'אמא אמא', הרינו 'קטן' עם ב' פעמים 'אם', הוא בגי' 'עמלק' עה"כ, הרי שבו רמזו כבר עקירת העבודה זרה עד שורשה. ולכן אין הוא מחוייב בסוכה, כי בו רמזו שלימות עקירת העבודה זרה, ונמצא כי בו עצמו יש את קדושת הסוכה. ואכן 'סוכה' במילואו (סמ"ד וא"ו כ"ף ה"א) עה"כ הוא בגי' 'עמלק', כי זו היא שלימות ומילוי הסוכה, כאשר היא עוקרת את שורש העבודה זרה לגמרי.

ד.

צל סוכה מגינה מכל עין רעה

ופרום עלינו סוכת שלומך (תפלה ערבית לשב"ק וי"ט).

אי' בזה"ק (ח"ג ר"א) כי כאשר בא בלעם רצה להמשיך ח"ו קללה על עם ישראל על ידי עינו הרעה, פרס הקב"ה את כנפיו עלינו כמי שמכסה את בנו בסודרו כדי שלא תשלוט בו עין הרע, ועל זה נאמר 'ותהי עליו רוח אלקים' (במדבר כה, ב) דהיינו על כלל ישראל, עיי"ש. ויש לומר כי הכוונה היא למה שכיסה הקב"ה את כלל ישראל בענין הכבוד, שכן הם מכוונים בלשון הפסוק 'ואשא אתכם על כנפי נשרים' (שמות יט, ד) וכן הוא אומר על כך 'פרוש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו' (דברים לב, יא). ונמצא כי ענין הכבוד היו ההגנה מפני עינו הרעה של בלעם, ואם כן הרי שהסוכה שהיא זכר לענין הכבוד (סוכה יא) יש בה כח זה של הגנה מפני עינו הרעה של בלעם.

והנה כל כוחו של בלעם היה על ידי הרגע של זעם שיש למעלה בכל יום (ברכות ז), ואם כן הרי שיכה הסוכה הוא לעומת רגע זה של זעם. והרי בתורה כתוב ג' פעמים 'בסוכות' (ויקרא כג, מב-מג) והוא בחי' ג' פעמים 'סוכה' שהוא בגי' 'רגע', כי הסוכה מגינה מרגע הזעם. ותיבת 'רגע' נוט' ג' רע, דהיינו ג' שרשי הרע שיש בעולם, והם ג' העבירות החמורות עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, אשר בכוחם רצה בלעם לעורר את הקללה. ואכן ידוע כי רצה בלעם לקלל בתיבת 'עלם' (תוס' ברכות ז, ד"ה שאלמלי), ומבואר בספח"ק כי 'כלם' נוט' 'כבד לב מנח', ורצה שכולם יתקללו ח"ו. והקלקול השייך בהם הוא ענין ג' העבירות החמורות, שכן הכבד מלא דם והוא מורה על שפיכות דמים, הלב הוא משכן התאוות והוא בחי' גילוי עריות, ואילו כאשר המה נתעוות נהיה בו אחיזה לעבודה זרה. אכן כאשר הפך הקב"ה את הקללה לברכה, נתהפך 'כלם' להיות 'תרועת' 'מלך' בו' (במדבר כג, כ) כמבואר ענינו בספח"ק בכמה אופנים. וגם בזה יש רמז על חג הסוכות, כי ידוע שהסוכה הוא בחי' וימינו תהבנני (שה"ש ב, ו; שעה"כ הקדמה לדרושי סוכות), והנה 'מלך' עם כ' דמנצפ"ך (שבגי' תיק) הוא בגי' 'תהבנני', כי הסוכה מהפכת את הקללה לברכה.

ה.

הסוכה היא בחי' בית המקדש

אי' בגמ' (סנהדרין כ) היה רבי יהודה אומר, שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך ולהכיר את זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה. וי"ל בזה כי כמו שנצטוו ישראל בשלש מצוות אלו כאשר נכנסו לארץ ישראל, כך יש את הענין הפנימי של מצוות אלו בכל שנה כאשר נכנסים אל קדושת הזמן של השנה החדשה, אשר היא בחי' של כניסה לאר"י. וכנגד זה באו שלשת הימים טובים של ירח האיתנים, כי ראש השנה הוא היום של מלכות שמים, ובו עוסקים כלל"י במצות 'להעמיד להם מלך'. ויום הכיפורים הוא יום ביטול כל כוחות הרע, כאשר בו נמחלים העוונות ואין לשטן רשות ביום זה (וימא כ, כ), והוא בחי' מצות 'להכיר את זרעו של עמלק', ואכן מתחלת השנה עד יו"כ יש ר"מ שעות כמנין 'עמלק', ואילו חג הסוכות הוא בחי' מצות 'לבנות להם בית הבחירה', כי קדושת הסוכה היא בחי' מצות 'להעמיד להם בית הבחירה', כי בשוכה נשפע דעת מן השמים, כמ"ש על הסוכה למען ידעו דורותיכם

(ויקרא כג, טז), והוא בחי' ביהמ"ק כמו שאמר חז"ל (ברכות לג.) כי כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה ביהמ"ק בימיו.

ועל ביהמ"ק כתוב (תהלים ע"ח, ט) ויבן כמו רמים מקדשו, ויש לרמוז בזה כי 'רמים' היינו ב' פעמים 'רם' אשר הוא בגי' ת"פ, ובא הכתוב לרמוז על שנות בנין ב' בתי המקדש. כי ביהמ"ק הראשון נבנה ת"פ שנה אחר יציאת מצרים, וכן ביהמ"ק השני נבנה ת"פ שנה אחר בנין ביהמ"ק הראשון. והנה ב"פ ת"פ הוא בגי' תתק"ס שהוא מספר הלוגין שיש במקוה, כי המקוה הוא בחי' מי הדעת (רמב"ם מקוואות פ"א ה"ח), וזהו ענין בתי המקדשות שהיו בבחי' דעת. ותתק"ס הוא בגי' 'למען ידעו דורותיכם', שהרי הסוכה היא ענין ביהמ"ק בבחי' הדעת כנ"ל. ועד היום האחרון של חג הסוכות שהוא הושענא רבה אנו משלימים את בנין ביהמ"ק, ולכן עד היום הזה (ולא עד ככלל) עוברים ת"פ שעות מראשית השנה, כנגד מנין שנות בנין ביהמ"ק, כי ביום הושענא רבה עצמו בונים את ביהמ"ק - כמו שהיה בנין ביהמ"ק אחרי הת"פ שנים. ולכן מתפללים אז על הישועה השלימה. אושפיזין

ד' מינים

1. על ידי ארבעת המינים נמשכת אחדות בין כל הפירוודים

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל וגו' (ויקרא כג, ט).

דרשו חז"ל (ויקרא ל, יג) 'פרי עץ הדר אלו ישראל, מה אתרוג זה יש בו טעם ויש בו ריח, כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים. כפות תמרים אלו ישראל, מה התמרה הזו יש בו טעם ואין בו ריח, כך הם ישראל יש בהם שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים. וענף עץ עבות אלו ישראל, מה הדס יש בו ריח ואין בו טעם, כך ישראל יש בהם שיש בהם מעשים טובים ואין בהם תורה. וערבי נחל אלו ישראל, מה ערבה זו אין בה טעם ואין בה ריח, כך הם ישראל יש בהם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים. ומה הקדוש ברוך הוא עושה להם, לאבדן אי אפשר, אלא אמר הקדוש ברוך הוא יקשרו כולם אגודה אחת, והן מכפרין אלו על אלו וכו', לפיכך משה מזהיר לישראל ולקחתם לכם ביום הראשון.'

והנה האחדות האמיתית שיש בין כלל ישראל, היא על ידי שיש לכולם לב אחד לאביהם שבשמים, עם כל חילוקי מדרגותיהם. וזהו שמכריזים על ארבעת המינים בנוסף 'על נטילת לולב', כי הלולב מרמז על כך שכל אחד מישראל יש לו לב אחד' להקב"ה. וכמו שאמר חז"ל על עץ התמר שממנו יוצא הלולב 'רבי לוי אומר וכו' מה תמר זה אין לו אלא לב אחד אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים' (סוכה נ"ה), ואת לב אחד זה אנו מגלים באגודת ארבעת המינים ביחד. ואכן 'לב' פעמים 'לב' המורה על אחדות הלבבות שנכללים כולם כאחד זה מזה, הוא בגי' 'לולב אתרוג הדס ערבה'.

ואמר חז"ל כי ארבעת המינים באים לרצות על המים (תענית ב), ובכן יש לרמוז בהם על התפשטות המים בעולם, שאמר הכתוב על כך 'ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים' (בראשית ב, 10). ואיתא בספס"ק כי פירוד זה של הנהרות הוא שורש כל הפירוודים שבעולם, אשר כולם מיוסדים על חילוק יסודי זה בין ד' הנהרות. אבל זה הוא רק אחר שכבר נפרדו הנהרות, אכן כאשר מעוררים את שורש הנהרות, והוא הנהר היוצא מעדן אל הגן לפני שנתחלק ונפרד לארבע נהרות, הרי זה מעורר את השלום בין כל הפירוודים. ולכן אמרו חז"ל כי הרואה נהר בחלום הרי זה רמז על שלום (ברכות נ), והוא בחי' הנהר היוצא מעדן לפני הפירוד.

והנה אהרן הקהן היה אוהב שלום ורודף שלום (אבות פ"א מ"ח), והוא וכו' 'לב אהרן' (שמות כה, 7) שהוא 'לב ששמח בגדולת אחיו' (שמי"ד ג, ז), ועל ידי זה היה מאחד את כולם כאשר אחד בלב אחד. ויש לרמוז זאת בשמו 'אהרן' שהוא נוט' 'נהר א', דהיינו שהוא מעורר את הנהר האחד היוצא

מעדן שהוא בחי' שלום. ולפי זה יש לומר כי הוא מניס בחי' זו של אחדות ושלום בכל ד' הנהרות, ונהיה מהם ד' פעמים 'נהר א', והוא בגי' 'לולב אתרוג הדס ערבה', ומספר זה מורה על האחדות כנ"ל שהוא 'לב' פעמים 'לב'.

ונמצא כי אם נחלק את המספר של ארבעת המינים לד' חלקים שוים, הרי זה ד' פעמים 'אהרן'. והנה כבונת הנענועים כתב האריה"ק (שעה"כ סוכה ה) לבין ב' פעמים את מילואי שם הו"ו"ה העולים ע"ב ס"ג מ"ה, והרי זה עולה כמספר ד' פעמים 'מים', כי הם מרצים על המים המתחלקים לד' נהרות כנ"ל. וכאשר מוסיפים מספר 'מים' על 'נהר א' הרי זה עולה בגי' 'משה' ע"כ, ונמצא כי כוללים יחד את בחי' משה ואהרן. והרי זה כענין שדרשו חז"ל (שמי"ד ד, י) כי בפסוק אחד נאמר 'הוא אהרן ומשה' (שמות ו, טו) ובפסוק אחד נאמר 'הוא משה ואהרן' (שם, כז), ללמד שהם שקולים כאחד, והם אחים גם יחד באחדות. והרי זה עצמו בחי' האחדות, אשר את זה ממשכינים על ידי הנענועים בארבעת המינים.

2.

בחג הסוכות ממשכינים את האור המקיף אל הפנים

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו' (ויקרא כג, ט).

בדיני ארבעת המינים יש כמה דברים הפוסלים את המינים מפני שאינם 'הדר', כי כולם נלמדים מן האתרוג שכתוב בו צריך הוא להיות 'הדר'. ובחג הסוכות עוסקים הרבה בהידור מצוה, שהרי גם בסוכה מצינו דגש מיוחד על מי הסוכה והידורה (סוכה י). ויש לומר כי זה נלמד מן הנאמר בארבעת המינים, ויש לבאר מה הוא הענין בזה.

איתא באריה"ק בכ"מ כי יש שני מיני הארות, האחת היא בחי' 'אור פנימי' הנכנס בתוך הכלים, והאחת היא בחי' 'אור המקיף' שאינו נכנס בתוך הכלים, אלא מקיף עליהם וסובבם מבחוץ. והנה חג הסוכות היא בחי' אור המקיף (שעה"כ סוכה ד), שיהו ענין הסוכה זכר לענין הכבוד (סוכה יא) שהקיפו את כלל ישראל. ואילו ענין הנענועים בארבעת המינים הוא בחי' המשכת האור המקיף אל הפנים (שעה"כ סוכה ה), באופן שנהיה מן האור המקיף אור פנימי. וכתב הבני יששכר (תש"ו ג, א ובכ"ז) כי בכל מצוה ומצוה, הרי המצוה עצמה ממשכינה בחי' 'אור פנימי', ואילו הידור המצוה הם בחי' 'אור מקיף', עיי"ש. ובה מבואר היטב מה שבארבעת המינים נהיה הידור מצוה חלק מן המצוה עצמה, כי כל ענינים שהם מינים ונענועים הוא להמשיך את האור המקיף אל הפנים, ועל ידי זה נהיה מענין של הידור מצוה בחי' של גוף המצוה עצמה. ולכן מוסיפים הרבה הידור מצוה בלולב ובסוכה גם כן, כי בחג הסוכות עוסקים בהמשכת המקיפין, והנכנסתם אל הפנימיות.

והנה ארבעת המינים הם 'מאני קרבא' (תק"ו כט). כנגד הסט"א, ונתבאר שהם בחי' 'הידור מצוה'. ויש לרמוז על כך בפסוקים (תהלים קמ"ט, ט) 'לעשות נקמה בגוים תוכחות בלאומים, לאסור מלכיהם ביוקים ונכבדיהם בכבלי ברזל, לעשות בהם משפט כתוב הדר הוא לכל חסידיו הללויה', דהיינו שעושים מלחמה עם הסט"א על ידי כלי הזיין שהם בבחי' 'הדר הוא לכל חסידיו', אבל הם נהיו חלק מן המ'שפט כתוב', כי הוא ענין שנכנסו בו הידור המצוה בתוך המצוה עצמה. ויש להוסיף על זה, כי הדברים הנזכרים באלו הפסוקים הם לא צורת המלחמה הרגילה נגד הסטרא אחרא, שהרי בתורה נזכרו רק עונשי מיתה או מלקות שהיא במקום מיתה (סנהדרין י), וכך גם המלחמות נגד אומות העולם שיש בהם מיתה, אבל ענין 'יוקים' ו'כבלי ברזל' הוא עונש שלא נכתב בתורה. ויש לומר כי הוא אכן תוספת של הידור מצוה, ולכן נאמר עליהם 'הדר הוא' כנ"ל, וזה נמשך על ידי ה'מאני קרבא' הפועלים בדרך של הידור מצוה.

3.

רמזי 'לקיחה תמה' במצות ארבעת המינים

ולקחתם לכם וגו' (ויקרא כג, ט). אמרו חז"ל (סוכה לד) 'אמר לו רבי אליעזר וכו' ומנין

שמעובכין זה את זה, תלמוד לומר ולקחתם, שתהא לקיחה תמה', ולומדים כמה הלכות מדרשה זו, ויש לפרש בזה עוד על דרך הרמז.

איתא באריה"ק (שעה"כ סוכה ה) כי עבודת הנענועים היא להמשיך את האותיות יה"ו אל ה"ה תתאה, והוא על ידי ההולכה והבאה של ג' המינים שכנגד יה"ו, אל הלב שהוא כנגד האתרוג (ויקרא ל, יד) והוא מורה על ה"ה תתאה. והו ענין 'לקיחה תמה', כאשר מאחדים את המדות העליונות עם המלכות, ונהיה השם שלם יה"ו עם ה'. והו שאמר הכתוב ולקחתם 'לכם', שהוא ענין כלל ישראל בעצמם. כי ה"ה תתאה היא בחי' כנסת ישראל, והו ענין 'ולקחתם לכם' שיקחו את בחי' ה"ה תתאה כנסת ישראל, ויחברו ויחדו אותה בלקיחה תמה עם אותיות יה"ו שבשם.

עוד יש לרמוז בענין 'לקיחה תמה', כי בכל סדר של נענועים מוליכים את ד' המינים אל ו' הקצוות, ומשם מושכים ומביאים אותם אל כנגד הלב. והנה ו' פעמים 'לב' הוא בגי' 'קבץ', כי על ידי הנענועים מקבצים את הניצוה"ק מכל הצדדים. והוא גם כן ענין של 'לקיחה תמה', כאשר מקבצים את כל הניצוה"ק ומשלימים אותם בעליה למקומם. וכאשר מתקבצים אלו ו' קצוות אל הלב, הרי הם נכללים זה בזה. והנה ו' פעמים ו' הוא בגי' ל"ו, ואלו ה"ו קצוות נכללים כולם ב'לב' שמקבץ את כולם כמבואר. ולכן מברכים 'על נטילת לולב', שכן 'לולב' נוט' 'ל"ו לב', הם כל הקצוות המתקבצות אל הלב.

ט.

תיקוני מדת המלכות בחג הסוכות

ובנענועי אותם תשפיע שפע ברכות מדעת עליון לנוה אפריון למכון בית אלקינו (יהי רצון לפני הנענועים).

איתא במשנה (ר"ה ב) 'באחד שבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בחמשה עשר בו'. וכתב הבני יששכר (שבת ב, ב) כי אמר 'לאילן' בלשון יחיד, להורות על האילן המיוחד המבואר בתורה למצוה, והוא אילן האתרוג 'עץ הדר'. ועל אילן זה נחלקו בית שמאי ובית הלל מתי הוא ראש השנה שלו, דהיינו מתי עולה השרף בזה האילן, לבית שמאי באחד שבט ולבית הלל בט"ו בו. ואכן בגמ' שם (ד) מובא לגבי מחלוקת זו 'תנו רבנן מעשה ברבי עקיבא שליטת אתרוג באחד שבט ונהג בו שני עישורין, אחד כדברי בית שמאי ואחד כדברי בית הלל' הרי שמחלוקת זו יש לה שייכות מיוחדת עם האתרוג, ויש לבאר את הענין בזה. עוד דייקו בבמה שפס' על לשון המשנה, שאמר התנא שהוא 'כדברי בית שמאי', אשר משמעות הלשון הוא שיש בזה הענין מחלוקת נוספת, ודברי בית שמאי בזה הם כמו דבריהם במחלוקת האחרת, וצ"ב.

ויש לומר בזה, כי נחלקו בית שמאי ובית הלל אם שיעור סוכה קטנה הוא 'ראשו ורובו' או שמא 'ראשו ורובו ושולחני' (סוכה ג), דהיינו אם שיעור הסוכה הקטנה ביותר הוא ו' טפחים או ז'. ויש לפרש את מחלוקתם, כי 'ראשו ורובו' הוא כנגד ו' המדות המשפיעות אל המלכות שהוא בחי' האיש, ולכן ו' טפחים מחזיקים את ראשו ורובו. וסברו בית שמאי שצריכים להוסיף טפח שביעי בסוכה עבור 'שולחני', כי השולחן הוא בחי' 'שולחן מלכים' ענין מדת המלכות, וצריכים לכלול גם את המלכות בתוך הסוכה.

ויש לבאר בזה, כי נחלקו אם בזמן זה יכולים אנו לעסוק בחג הסוכות עם בחי' המלכות, שהרי עד התיקון השלם יש 'מיעוט הירח' שהוא בחי' פגם במדת המלכות, ורק לעתיד לבא יושלם ענינה. ולכן סברו בית הלל כי אין לנו לכלול את בחי' המלכות כמו שהיא לעת עתה בסוכה, שהרי עדיין אינה בתיקונה. אבל בית שמאי הם בחי' לעתיד לבא, וכידוע מהספד"ק שאו תהיה ההלכה כמותם, כי הם 'מחדדי טפי' (בבב"ט יד) וחוללים כבר עכשיו על פי התיקון השלם. ולכן סברו בית שמאי כי כבר בזמן הזה יש להוסיף את השולחן בתוך הסוכה, כי צריכים לעסוק בסוכה גם עם תיקוני מדת המלכות.

ובזה תלויה מחלוקתם בענין האתרוג, שהרי האתרוג הוא כנגד מדת המלכות (שעה"כ סוכה ה), ולכן סברו בית הלל כי אין

השרף עולה בו אלא במו' בחודש, כי אז הוא מילוי הירח
וזה מורה על זמן העתיד שבו תהיה 'סיהרא באשלמותא',
כי שיטתם היא אשר תיקון המלכות תלוי בזמן העתיד לבא.
והלקו עליהם בית שמאי ואמרו כי יתיב בתחלת החודש הוא
ראש השנה לאילן זה, והוא 'נדברי בית שמאי' לגבי הסוכה,
כי הם פוסקים כבר עכשיו על פי זמן התיקון השלם, כי יכולים
עוד בזמן הזה להתקשר עם זמן העתיד, ולעסוק באופן זה
בתיקוני מדרת המלכות.

הדרישה לציון בשעת הנענועים

משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב
ניטל במדינה שבעה זכר למקדש (סוכה מא.).

איתא בגמרא (שב) 'מנא לן דעבדינן זכר למקדש, אמר רבי
יוחנן דאמר קרא "כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאום
ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה" (ירמיה ל, יז),
'דורש אין לה' מכלל דבעיא דרישה'. הרי כי על ידי הנענועים
בזמן הזה אנו מקיימים מצוות דרישה לציון, ויש לרמוז על זה
בכוונת הנענועים.

הנה מכוונים לכל אחד מו' הקצוות את אותיות יה"ו,
וממשיכים ומביאים אותם אל הה' תתאה (שעה"כ סוכות ה),
ונמצא כי על ידי הנענועים נדהו ו' פעמים שם 'הו"ו"ה' שהוא
בג"י 'ציון'. ועוסקים בעבודת הנענועים ד' פעמים כמשך ההלל,
והם כנגד ד' העולמות 'אצילות בריאה יצירה ועשיה'. ויש לרמוז
זאת בלשון הגמ' 'דבעיא דרישה', כי 'דבעיא' נוט' 'אצילות
בריאה יצירה עשיה', ואמרו חז"ל בזה כי צריכים לדרוש
את ציון בד' העולמות. ואכן על ידי שעושים את הנענועים ד'
פעמים כנ"ל, הרי שממשיכים ד' פעמים את האותיות יה"ו בו'
הקצוות אל הה' תתאה, והנה ו' פעמים יה"ו הוא בג"י קב"ו,
וד' פעמים קב"ו הוא בג"י 'דרש'. והו ענין 'דבעיא דרישה', כי
על ידי שמנענעים ד' פעמים, נשלם ענין 'דרש ציון'.

שמיני עצרת ושמח"ת

יא.

קשה עלי פרידתכם

ביום השמיני מקרא קודש יהיה לכם והקרבתם אשה לה',
עצרת הוא כל מלאכת עבודה לא תעשו (ויקרא כג, לז).

פי' רש"י 'עצרת אתכם אצלי, כמלך שזימן את בניו לסעודה
לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמן להפטר, אמר: בני בבקשה
מכם עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם'.

יש לרמוז על כך בלשון הפסוק, כי 'עצרת' הוא בג"י
'פְּרִידַתְכֶם' עם הה' של תיבת 'קשה' והי' של תיבת 'עלי'
עה"כ, כי מפני שאינו רוצה להיפרד מאיתנו הרי הוא מצרף
את האותיות של 'קשה עלי' אל 'פרידתכם' ועל ידי זה נדהו
'עצרת'. ועם האותיות 'קש' מתיבת 'קשה' הרי זה בג"י 'שמיני
עצרת'. ואם מצרפים את אותיות 'על' מתיבת 'עלי' לחשבון
'עצרת' הנ"ל, הוא בג"י 'ראש השנה', כי שמיני עצרת הוא סוף
הסדר של כל מועדי ירח האיתנים שהתחיל בראש השנה.

יב.

שמיני עצרת בחי' יחודא שלים בין כנסת ישראל והקב"ה

ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו
(במדבר כט, לה).

אמרו חז"ל (ר"ה ד) כי שמיני הוא רגל בפני עצמו לענין
פז"ר קש"ב, אבל בעצם הוא מימי תשלומין של חג הסוכות.
אכן באמת אמרו, כי בזה היום אנו מבררים את פנימיות כל
ההשפעות של חג הסוכות. שהרי בחג הסוכות מוצאנו
שמקריבים את הי' פרים גם עבור אלוהים העולם (סוכה נה),
אבל בשמיני עצרת מקריבים רק 'פר אחד ואיל אחד' (במדבר
כט, לו), כי יום זה מיוחד הוא לכלל ישראל לבדם (סוכה שם),
וכן פירשו צדיקים בלשון הכתוב 'עצרת תהיה לכם', שהקב"ה

אומר לכלל ישראל כי הכוונה ביום זה היא 'לכם' לבד. ובה
היום נתברר ההבדל הגדול בין ישראל לעמים, אשר כלל
ישראל לבדם מתייחדים עם הקב"ה ביום זה.

ויש לפרש זאת בלשון הכתוב על יום זה, שכן נאמר עליו
כי הוא 'עצרת', אשר פירושו הוא לשון של אסיפה, וכמו
שתירגם אונקלוס שהוא 'מנישו'. ובעצם הרי זה כענין הנאמר
על חג הסוכות שהוא 'חג האסיף' (שמות לו, כב), שהוא ענין
של אסיפה וקיבוץ, אבל בזה עצמו יש הבדל הגדול. שכן
בחג הסוכות נאמר כי אסיפה זו היא באספק את מעשיך מן
השדה (שמות כג, לו), וכן הוא אומר באספק את תבואת הארץ
(ויקרא כג, לו), הרי כי אסיפה זו היא על ההשפעות שקיבלו מן
השמים. אבל הרי אמר רשב"י (ברכות לה) כי 'ואספת דגנך'
(דברים יא, ד) אינו מוצב של 'עושי רצונו של מקום', כי בעצם
הרי זה ענין של אומות העולם, וכלל ישראל צריכים להיות
'תורתם אומנותם', עיי"ש. ואכן מפני זה נותנים חלק לאומות
העולם בימי חג הסוכות, שכן עם ההשפעות של העולם הזה
יש להם גם כן חלק.

אבל אסיפה זו של שמיני עצרת, אין בה השפעות עולם
הזה כלל, שהרי לא נזכר על חג זה שום ענין עם תבואות
הארץ כשאר המועדים שיש בהם 'אביב' 'קציר' או 'אסיף'. כי
היא בחי' 'עושי רצונו של מקום', וכל כלל ישראל הם בעצם
בבחי' 'תורתם אומנותם' ולכן הוא יום 'שמחת תורה', ואכן
שלש הרגלים הם כנגד האבות הק' (פור אר"ה סי' תי"ז), אשר הם
כתובים בספר בראשית, כי יש להם איזה שייכות עם מעשי
בראשית. אבל שמיני עצרת אין לה כל שייכות עם השפעות
גשמיות העולם הזה, ולכן אין היא כנגד האבות הק'.

כי אסיפה זו שיש בשמיני עצרת היא 'עצרת לה' אלקיך',
שכלל ישראל נאספים עם הקב"ה לבדו, ואין כאן אסיפה
של השפעות, אלא רק 'נגילה ושמחה בך' (שה"ש א, ד) כי
אנו אומרים להקב"ה 'אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה'
(שה"ש א, ל), שאין אנו מבקשים שום השפעה של 'חפץ טוב
בעולם', אלא חפצים אנו אך ורק בקרבת ה'. ובה מתגלה כי
לא היתה שמחתנו בחג הסוכות מפני ההשפעות הגדולות,
אלא שמחנו עם הקב"ה בעצמו שהוא מקור כל ההשפעות
האלו ומסתתר בתוכם. ועל ידי זה באנו ליום שמיני עצרת,
אשר בו כבר אין עוסקים בשום השפעה היצונית, אלא רק
'עצרת לה' אלקיך', וגם הקב"ה מתאסף עמו 'עצרת תהיה
לכם' - שמתאספים ביחד קודשא בריך הוא וכנסת ישראל
ביחודא שלים.

יג.

השמחה בשמיני עצרת עם הקב"ה לבדו, ומתגלית ע"י שמחת התורה

ביום השמיני עצרת תהיה לכם (במדבר כט, לה).

הנה חג הסוכות מכוונה בשם 'חג האסיף' (שמות לו, כב), דהיינו
אשר הוא זמן אסיפת והכנסת השפע של כל השנה. ואחר חג
הסוכות מגיעים ליום שמיני עצרת, אשר התרגום של 'עצרת'
הוא 'מנישו' שהוא ג"כ לשון של אסיפה. אבל אסיפה זו של
שמיני עצרת איננה אסיפת שפע שהקב"ה השפיע אל כלל
ישראל, אלא היא עולה על אסיפת כלל ישראל בעצמם,
שהקב"ה אספם לשמוח עמו ביום קדוש זה.

דהיינו אשר השמחה בימי חג הסוכות באה ע"י אמצעי,
דהיינו ע"י זה שהקב"ה משפיע רב טוב לבית ישראל, ובהו אנו
שמחים עמו באמצעות השפעותיו. אבל ביום שמיני עצרת בא
יחוד בין הקב"ה וכנסת ישראל בהתגלות, ולכן אין השמחה
באה ע"י אמצעי של השפעה וכדו', אלא כלל"י שמחים עם
הקב"ה בעצמו [ועל כך כתוב (שה"ש א, ד) נגילה ושמחה בך,
וכמו שפירשו חז"ל (שה"ש א, ל) דהיינו בהקב"ה בעצמו, וזה
מתגלה ביום כ"ב תשרי בגי' בך].

ויודעים דברי הצדיקים ז"ע, אשר בנינו זה נשתנה יום
שמיני עצרת משאר הימים טובים. כי כולם באה האהבה
בלבד וכיסוי, ולכן צריכים לעשות בהם מצוות מיוחדות, אשר
בהם מתלבשת האהבה בין הקב"ה וכנסת". אבל ביום שמיני
עצרת אין שום מצוה מיוחדת, כי בו אומר הקב"ה לכלל"י

'עצרת תהיה לכם', והיינו כי ביום זה מתגלה אשר הכוונה היא
'לכם' בעצמכם, ברוב אהבה שאינה מתלבשת בשום לבוש.

אכן הנה כלל ישראל נוהגים לעסוק בעבודות גדולות ביום
קדוש זה, ועורכים הקפות בהתלהבות אש קודש ושמחים
עם התורה בעבודה מיוחדת. והרי כי אע"פ שאין ביום זה
מצוה מיוחדת, מ"מ נוהגים ישראל קדושים בעבודות מיוחדות
בזה היום. וא"כ הרי כי מנהג ישראל הוא כן לבטאות את
היחוד של כנס"י עם הקב"ה ע"י פעולה ומעשה של עבודה, וכן
נוקטים חפץ של מצוה היא ספר התורה, ועוסקים בריקודים
עמה ובסיום הקריאה בה והתחלתה. ולכא' יש להבין את
הענין בזה, שהרי נתבאר כי בכוונה תחלה אין מצוות מיוחדות
ליום זה, להורות על עצם היחוד בין הקב"ה וכנס"י, וא"כ מה
ענין עבודות אלו.

אכן באמת עבודה זו מגלה ביותר את התקשרותם של
כלל"י עם הקב"ה בעצם עצמיותם. ויבאר ע"ד מה שסיפר
הרח"ו (שער הגלגלים, לה) כי האריה"ק היה מזהירו שלא יכניס
תלמידים אחרים ללמוד אצלו, וישלח מעל פניו את כל
התלמידים שכבר היו אצלו. אבל הוא היה מסרב לזה, ולא
היה יכול לעפול בנפשו לגרשם. והיינו כי היה הרח"ו כ"כ
באחדות עם שאר התלמידים, עד אשר הרגיש כי אם הוא יכול
להיכנס, א"א להיות שהם לא יוכלו להיות שם.

וכך גם מראים כלל"י בשמחתם ביום זה עם התורה, אשר
אנו אומרים בזה כי א"א שהקב"ה ישמח עמו בלי שנשמח
יחדיו עם התורה, שהרי אנו מאוהדים ממש עם התורה. והיינו
אשר גם כאשר אנו עוסקים בתורה ובמצוותיה, אין הם דבר
נפרד מאיתנו, ולכן אין הם משמשים כלבוש המסתיר על
עצם היחוד עם הקב"ה. כי התורה - אשר היא גילוי דבר
ה' בעוה"ז - היא עצם חיותנו, וא"א לנו להיפרד ממנה כלל,
וא"כ כאשר אנו עוסקים בה ומתייחדים על ידה עם הקב"ה,
הרי זה הוא עצם מציאותנו המתייחדת עם הקב"ה. ונמצא כי
דוקא ע"י העבודה של שמחה עם התורה, אנו מגלים ביותר
את התקשרותנו באהבה עם הקב"ה [וכמו שאמרו בזה"ק
(ח"ג עג) כי קודשא בריך הוא אורייתא וישראל מקושרים זה
בוה].

יד.

אשריך כלים שנכנסת בטומאה ויצאת בטהרה

ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני
כל ישראל (דברים לה, יא).

יש לומר לקשר את סוף התורה לתחלתה, ונקדים את לשון
המשנה (כלים פ"ל מ"ד) 'אמר רבי יוסי, אשריך כלים, שנכנסת
בטומאה, ויצאת בטהרה', ויבאר על דרך הרמז. כי הרמז
הראשון בתורה לתיבת 'כלים' הוא בסופי התיבות 'והושך'
על' פני' תהום' (בראשית א, ט), ואילו הרמז האחרון לתיבת
זו בתורה הוא בראשי התיבות 'מ'שה' 'ל'עיני כל' 'ישראל'
(דברים לה, יא), ונמצא כי ענין 'כלים' נכנס בתחלת התורה בבחי'
חושך שהוא טומאה, ויוצא בסוף התורה בתיבות של טהרה.
ובתיבת 'בראשית' יש אותיות 'אשרי' לרמוז על הלשון 'אשריך
כלים' וכו'. ויש להוסיף עוד, כי בסוף התורה מפרש רש"י כי
הפסוק מדבר על שבירת הלוחות, וזה היה בבחי' 'שבירתן היא
טהרתן' (כלים פ"ב מ"א) לכלל ישראל, הרי ענין 'יצאת בטהרה'
שהרי בזה נטהרו בני ישראל.

טו.

כלי מחזיק ברכה לישראל

ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני
כל ישראל (דברים לה, יא).

ראשי התיבות 'ל'עיני כל' 'ישראל' הוא 'כלי', ואמרו חז"ל
(עוקצין פ"ג מ"ב) 'אמר רבי שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה
כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום', וזהו שפירש רש"י כי
הפסוק מדבר על שבירת הלוחות, כי את זה עשה משה רבינו
כדי להטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים. ואכן 'ברכה
שלום' שהוא הכלי עם הברכה, הוא בגי' בני ישראל, וברכה
זו נשפעת לבני ישראל בסיום התורה הק'.

כל האזרח בישראל ישבו בסוכות:

סוכה - אן
אפגעזונדערט
ווינקל פון דער
גאנצער גוי'אישער
וועלט

א. יעקב נסע סוכתה: סוכות ווערט נתגלה די מדה פון יעקב - 'מדת האמת'

עשו איז א שטיק שקר | ער נעמט דער וועלט - עולם השקר | יעקב איז א שטיק אמת | ער נעמט זיך יענער וועלט - עולם האמת
| עשו טענה'ט: לאמיר גיין אינאיינעם | דו ביסט בכלל נישט אזוי אמת'דיג | עס קומט זיך דיר נישט קיין כבוד | יעקב זאגט אים:
איך בין דא היינט בלויז עראידיג | איך וואוין דא אין א סוכה - ווייל איך באלאנג נישט דא | זיי צושיידן זיך יעדער צו זיין וועג | די
געוואלדיגע רחמי ה' אז א מענטש קען זוכה זיין צו 'מדת האמת' פונעם רבוש'ע | צוליב זעלטנהייט - איז עס זייער טייער און
מכובד'דיג

ב. בסוכות הושבת: די סוכה רופט אויס: "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי"

דער יום הדין באציט זיך צום כבוד פון כלל ישראל | יעדער איד בפרטיות ווערט גע'משפט | די מקטרגים ווילן אוועקנעמען פונעם
איד דעם טיטל 'אמת' | זיי ווילן זאגן אז 'ככל הגוים בית ישראל' | אידן טוען תשובה און קומען צוריק צום אמת | דער פסק דין
גייט ארויס לטובת כלל ישראל | מען פראוועט דעם נצחון אין דער סוכה - ענני כבוד | מיר זענען די וועלכע דער רבוש'ע איז מכבד
| מיר זענען יא אמת'דיגע אידן | מיר זענען ווייניג - דערפאר זענען מיר טייער | כוחות צו שטיין ווייט פון גוי'אישקייט א גאנץ יאר

ג. מאהבת ה' אתכם: דער רבוש'ע האט אונז ליב מצד אונזער עצם מהות

אויף דער וועלט מעסט מען חשיבות לויט ווי ווייניג עס איז פארהאן דערפון | לעתיד לבוא וועט נתגלה ווערן אן אנדערער מעסטער
דערצו | מען וועט עס מעסטן לויט דעם אמת פון דער זאך | דוגמא: חשיבות פון א ספר תורה - נישט געוואנדן אין ווי ווייניג ספרי
תורה עס זענען פארהאן | דער רבוש'ע האט אונז ליב - נישט וויבאלד מיר זענען ווייניג - נאר וויבאלד מיר האבן א חן ביי אים
| ווען מען איז מקושר מיטן 'עצם' - איז צייט נישט עפעס וואס שוואכט אפ דעם רושם | לעתיד וועט א 'תענוג תמיד' נישט ווערן
אויסגעוועפט | יעדע זאך אין דער בריאה - אפילו דער מקום בווי ושלפ - האט א חשיבות - צוליב דער ניצוץ הקדוש וואס איז
דארט | כדי אנצוקומען צו דער דרגא פון כבוד - מוז מען קודם אריינגיין אין 'גלות הכללי' אדער 'גלות הפרטי' | נאכן תשובה טון
זעט מען ווי די גאנצע בריאה איז איין שטיק כבוד ה' | מיט דעם ברענגט מען צוריק די אלע חלקי הכבוד צום רבונו של עולם |
דער וואס זעט דורך דעם כבוד איבעראל - איז א 'מכבד את הבריות' און ער אליינס איז 'מכובד'

ד. ושאבתם מים בשיון: די שמחה פון ניסוך המים - אפילו 'ביליג' איז אויך 'טייער'

למען דעת כל עמי הארץ - מען גיבט שפע אפילו פאר די גוים | אלע קומען צוריק צום רבוש'ע | מען איז מגלה דעם כבוד
וועלכע ליגט באהאלטן אין די מקומות הבזוים | די וויכטיגע וואסער וועלכע איז פארהאן בריבוי, באקומט כבוד - פונקט ווי וויין
וועלכע איז פארהאן ווייניג | אלעס מעסט זיך לויט דער ניצוץ הפנימי | די חשיבות פון די ענני הכבוד - איז געבויעט אויף דער
פנימיות'דיגער אמונה פון כלל ישראל | זיי האבן נישט געפרעגט קיין קושיות אויפן רבונו של עולם'ס חיצוניות'דיגע הנהגה
| דער רבוש'ע פרעגט נישט קיין קושיות אויף זייער חיצוניות'דיגע הנהגה | ראש השנה האט מען דן געווען לויט זיין
חיצוניות | סוכות איז מען דן לויטן פנימיות | אפילו טאמער ער האט דערלייגט אין די הייליגע טעג - קען ער זוכה זיין
בדין אום סוכות | די זעלבע בחינה אויף פארקערט: מאכן פון טייער - ביליג | דער משל פונעם בעל התניא | למעשה:
לערנען טיפע חסיד'ישע ספרים | נאר אזוי קען מען היילן די בת מלך

א.

ויעקב נסע סוכתה: סוכות ווערט נתגלה די מדה פון יעקב - 'מדת האמת'

נקודות:

דער יסוד פון
סוכות איז אן
ענין פון 'כבוד';
ווי מען זעט אז
סוכות איז א
זכר פאר 'ענני
כבוד'. אזוי אויך,
סוכות האט
א ספעציעלן
שייכות מיט
יעקב אבינו;
יעדער פון די
שלש רגלים
איז מכוון קעגן
איינעם פון די
אבות, און סוכות
איז קעגן יעקב

נישט קיין מצב, און בלויז ווען מען גיסט די ביליגע
וואסער, דעמאלט מאכט מען אזא טראסק? וואס
איז דער ענין דערפון?!

**ומי שחטא ישוב וימחול לו - וואו קומט עס דא
אריין?**

די גמרא זאגט (סוכה גז): "אלו ואלו אומרים אשרי
מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחול לו" - בשעת
שמחת בית השואבה האט מען געזאגט: "וואויל איז
דער וואס האט נישט געזינדיגט, און דער וואס
האט יא געזינדיגט זאל תשובה טון און מען וועט
אים מוחל זיין". לכאורה דארף מען פארשטיין,
וואספארא שייכות האט די עבודה פון שמחת בית
השואבה מיט דער עבודה פון תשובה?!

**וואס מיינט 'ענני כבוד' - פון וועלכן 'כבוד'
רעדט מען דא?**

דער יסוד פונעם יום טוב סוכות איז אן ענין
פון 'כבוד'; ווי מען זעט אז סוכות איז א זכר פאר
'ענני כבוד'. אזוי אויך, זעט מען אז סוכות האט א
ספעציעלן שייכות מיט יעקב אבינו; ווי באקאנט
אז יעדער פון די שלש רגלים איז מכוון קעגן
איינעם פון די אבות, און סוכות איז קעגן יעקב.
אזוי אויך, איז עס מרומז אין דער תורה, אינעם
פסוק: "ויעקב נסע סוכתה". און יעקב אבינו האט

א געוואלדיגער עסק וואס מען איז עוסק מיט די
גוים, וואס צוליב דעם איז מען מקריב זיבעציג פרים,
אנטקעגן די שבעים אומות, כדי צו משפיע זיין א
שפע פאר די גאנצע וועלט - אפילו פאר די אומות
העולם. אזוי אויך שטייט אין זוהר הק' (ח"ג רנט) אז
די עבודה פון 'ניסוך המים' וואס מען האט געטון
סוכות, איז אויך געגאנגען א חלק דערפון פאר די
אומות העולם, און בפרטיות זאגט דארט דער זוהר,
אז דער ניסוך המים פונעם צווייטן טאג (ב-), דער
זעקסטער טאג (ו-), און זיבעטער טאג (ז-). איז
געגאנגען צו משפיע זיין א שפע צו זייער זייט, און
דער רמז איז אינעם ווארט 'בוז' יבחו לו. זעט מען
פון דעם, אז סוכות איז מען עוסק צו משפיע זיין
שפע צו די אומות העולם. לכאורה איז נישט מסתבר
אז אין איין יום טוב זאל מען מאכן צוויי פארקערטע
ענינים, נאר עס מוז זיין אז ביידע זאכן האבן איין
נקודה, דארף מען צו פארשטיין דעם שייכות.

שמחת בית השואבה: לשמחה מה זו עושה?

בכלל דארף מען פארשטיין דעם גאנצן ענין
פון 'ניסוך המים' וועלכע איז צוגעגאנגען מיט א
געוואלדיגע שמחה. לכאורה איז שווער, וואסער
איז דאך א ביליגע זאך און וויין איז א טייערער זאך,
און א גאנץ יאר ווען מען גיסט וויין - מאכט מען

די סוכה טיילט אפ צווישן דעם איד און דעם גוי
אינעם יום טוב סוכות טרעפט מען צוויי ענינים
וועלכע זענען ממש פארקערט איינס פונעם צווייטן.
פון איין זייט טרעפט מען, אז די סוכה איז אן ענין
פון זיך אפשיידן פונעם גוי און לעבן פאר זיך; ווי
מען זעט אין פסוק, אז נאכדעם וואס יעקב האט
געזאגט פאר עשיו (בראשית לג, יד): "יעקב נא אדני
לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר
לפני ולרגל היקדים עד אשר אבא אל אדני שעריך" -
דו גיי פאראויס און איך וועל גיין פאמעליך, וואס ווי
רש"י זאגט דארט, האט יעקב זיך געוואלט אפטיילן
פון עשיו און גיין עקסטער פאר זיך - שטייט נאכדעם
(פסוק ז): "ויעקב נסע סוכתה" - יעקב אבינו האט זיך
אריינגעזעצט אין דער סוכה, וואס דאס איז מרמז
אויף מצות סוכה. אזוי אויך, זעט מען אין דער גמרא
(ע"ג א) אז לעתיד וועט זיך ארויסשטעלן דער עיקר
בירור און הבדל צווישן אידן און גוים - דורך די
מצוה פון סוכה. זעט מען אז סוכה איז אן ענין פון
"וישכן ישראל בטה בך עין יעקב" - אז אידישע
קינדער וואוינען זיך אין א סוכה'לע אפגעטיילט פון
דער גאנצער וועלט און פון אלע הבלי עולם הזה.

**דוקא סוכות איז מען עוסק מיט אלע פעלקער
פון צווייטן זייט, טרעפט מען דוקא יום טוב סוכות**

סוכות לעבט זיך א איד ווי גלייך ער וואלט געווען אליין אויף דער וועלט! ער ווערט נישט נתפעל פונעם גרויסן 'ריבוי' פון גוים און פון די שקרים וועלכע זענען פארהאן אויף דער וועלט, נאר ער מאכט זיך א מחיצה וואס איז אים מבדיל פון די גאס, און דארט לעבט ער מיטן 'אמת'! דאס הייסט, עס איז אים נישט נוגע וואס די גוים זאגן! עס איז נישט 'מעלה' און עס איז נישט 'מוריד'!

~
די סוכה איז א זכר צו די 'עניני כבוד', ווייל צו לעבן מיט אזא קלארן און שטאלצן אמת – איז דער גרעסטער 'כבוד ויקר'! פון דעם ארטיקל איז פארהאן די ווייניגסטע אויף דער וועלט! און דערפאר איז דאס די טייערסטע און די חשוב'סטע זאך וואס איז נאר פארהאן!

א ספעציעלן שייכות מיטן ענין פון 'כבוד'; ווי מען טרעפט (במד"ר ד, א) "צורתו של יעקב חקוק בכסא הכבוד" - די צורה פון יעקב איז אויסגעקריצט אינעם 'כסא הכבוד'. זעט מען דא א קשר צווישן 'סוכות' און 'כבוד'.

וואס האט 'רחמים', 'אמת' און 'כבוד' איינס מיטן אנדערן?

אויסער דעם ענין פון 'כבוד' - טרעפט מען ביי יעקב אבינו נאך צוויי מדות, די מדה פון 'אמת'; ווי עס שטייט (מייכה ז, ט): "תתן אמת ליעקב", און אויך די מדה פון 'רחמים'; ווי מען ווייסט פון זוהר הקדוש, אז אברהם איז 'חסד', יצחק איז 'גבורה' און יעקב איז 'רחמים'. קומט אויס, אז מדת האמת' גייט צוזאמען מיטן 'מדת הרחמים'. און אזוי זעט מען אויך אין די 'שלוש עשרה מדות של רחמים' - וועלכע זענען איינגעטיילט קעגן די צוועלף חדשים פון א יאר (און די דרייצנטע מדה איז קעגן 'חודש העיבור', אדער קעגן די 'כלליות' פון אלע צוועלף אינאיינעם, ואכמ"ל) - אז די מדה פון 'אמת' איז די מיטעלסטע מדה - וואס דאס ווייזט, אז דאס איז דער יעקב און צענטער פון אלע מדות של רחמים. אזוי אויך דער חודש וועלכע איז אנטקעגן די מדה - איז 'חודש תשרי' וועלכע איז דער זיבעטער חודש, וואס דעמאלט זיצט דער אויבערשטער אויפן 'כסא רחמים' און איז דן די וועלט מיטן מדת האמת; ווי מען זאגט: "ותשב עליו באמת", און דוקא דעמאלט באנוצט ער די מיט די 'רחמים' פון די "ג מדות; ווי מען רופט אָן די טעג "ימי הרחמים והרצון". דארף מען צו פארשטיין דעם קשר צווישן 'כבוד', 'אמת' און 'רחמים'.

'כבוד' איז 'יקר' - זעלטן און ווייניג

דער ענין פון 'כבוד האמיתי' פארמאגט אינאמת'ן צוויי דרגות איינס העכער פונעם צווייטן. מען וועט אנהייבן קודם מיט דער פשוט'דיגער ענין פון כבוד, און דערנאך וועט מען צוקומען צו דער העכערער דרגא פון כבוד. אין גאנץ תנ"ך, וואו עס שטייט דאס ווארט 'כבוד', זאגט דער תרגום: "יקרא" - טייערקייט. זעט מען, אז 'כבוד' מיט 'יקר' איז די זעלבע זאך. דער ריכטיגער אפטייטש פונעם ווארט 'יקר' איז 'זעלטן'; ווי עס שטייט (שמואל א ג, א): "וַיִּבְרַח ה' הָיָה יָקָר בְּיָמֵי הָהֵם" - און רש"י זאגט 'מנוע', די נבואה איז דעמאלט געווען צוריקגעהאלטן, און מען האט זייער זעלטן זוכה געווען צו באקומען א נבואה פון אויבן.

א זאך וואס איז דא ווייניג - איז אויך טייער

אין אנדערע ווערטער: די חשיבות און כבוד פון א זאך מעסט זיך לויט וויפיל די זאך איז מצוי, טאמער איז פארהאן אסאך דערפון און יעדער קען עס באקומען שנעל און גרינג - איז עס ביליג און נישט מכובד'דיג, ווידעראום, טאמער איז פארהאן ווייניג דערפון, און עס איז א זעלטענהייט אז איינער פארמאגט דאס - איז עס טייער און מכובד'דיג. און אזוי גייט טאקע אלע פרייזן פון זאכן, אז ווי ווייניגער עס איז דא דערפון - אלץ טייערער וועט ווערן די פרייזן דערפון; ווי למשל, גאלד איז

פארהאן ווייניג - דערפאר איז עס זייער טייער! וואסער איז פארהאן אסאך - דערפאר איז עס זייער ביליג! כאטש וואס וואסער איז אסאך וויכטיגער פאר א מענטש ווי גאלד, דאך מאכט עס נישט אויס כלפי דעם חשיבות, ווייל אלעס ווענדט זיך אין ווי ווייט מצוי די זאך איז.

טאמער ער פארמאגט א זעלטענע מדרגה - איז ער א טייערער איד

דער חשיבות פון א מענטש מעסט זיך אויך אין 'מצוי' און 'זעלטן'. למשל, אין דער היציונית'דיגער וועלט איז מען מכבד א מענטש וועלכער פארמאגט עפעס א זעלטענעם טאלאנט - וואס זייער ווייניג פארמאגט און דעם טאלאנט, ווי למשל א גרויסער דאקטער, א גרויסער זינגער וכדומה. און אין דער אידישער וועלט, וועט מען נוצן דעם טיטל 'טייערער איד' פאר אן ערליכער איד - וועלכער האלט ביי העכערע מדרגות, וואס זענען נישט מצוי ביי סתם מענטשן, אדער פאר א גרויסן תלמיד חכם וועלכער האט א געוואלדיגע ידיעה אין תורה, וואס זענען זעלטן צו געפונען ביי געווענליכע מענטשן. און אויף אזעלכע מענטשן איז פארהאן א מצוה זיי צו געבן 'כבוד', ווייל כבוד גייט צוזאמען מיט 'יקר' - זעלטענהייט.

דער ויכוח צווישן יעקב און עשו איבער די צוויי וועלטן

איידער יעקב אבינו איז געגאנגען צו סוכות, האט זיך אפגעטון א ויכוח צווישן אים און עשו, עשו האט געזאגט: "נָסַעַה וְנָלַכְהָ וְנָלַכְהָ לְנִיְנֶדָה" - לאמיר גיין צוזאמען, און יעקב האט געזאגט: "יַעֲרֹךְ נָא אֲדָנִי לִפְנֵי עֶבְדּוֹ וְגו' עַד אֲשֶׁר אָבֵא אֶל אֲדָנִי שְׁעֵירָה" - איך גיי נישט צוזאמען מיט דיר. דער ויכוח דא איז געווען איבער די צוויי וועלטן, דער עולם הזה און עולם הבא, ווער עס זאל באקומען וועלכע וועלט; ווי דער מדרש זאגט (תנחומא תרומה ט): "עשו אמר ליעקב נָסַעַה וְנָלַכְהָ וְנָלַכְהָ לְנִיְנֶדָה" - אמר לו עשו נהלך שנינו ביחד, אמר לו יעקב טול עולמך ועבור, שנאמר "יַעֲרֹךְ נָא אֲדָנִי לִפְנֵי עֶבְדּוֹ עַד אֲשֶׁר אָבֵא אֶל אֲדָנִי שְׁעֵירָה" וכו' ויחזק הוא שותף עם עשו ואוכל בעולם הזה, אבל לעולם הבא יִשְׁאַהוּ עַל אֲבִרְתּוֹ ה' בְּדָד יִנְחֶנּוּ" - עשו האט געוואלט אז ביידע זאלן האבן ביידע וועלטן, אבער יעקב האט אים געזאגט, ניין! דו נעם דיר דעם עולם הזה און לאמיר גיין אליינס צום עולם הבא, און אזוי וועט טאקע זיין, ווי עס שטייט אין פסוק: "ה' בְּדָד יִנְחֶנּוּ".

יעקב טענה'ט: איך בין אן אמת'ער - דעריבער איז מיין פלאץ נישט דאהי!

דער ויכוח איבער די צוויי וועלטן, איז געווען א ויכוח איבער 'אמת' און 'שקר'; ווי באקאנט, אז אונזער וועלט ווערט אנגערופן 'עולם השקר' און יענע וועלט ווערט אנגערופן 'עולם האמת', ווייל אויף דער וועלט איז כמעט נישטא קיין אמת, און אויף יענער וועלט איז נישטא קיין שקר. און אזוי זאגט טאקע די גמרא (שבת קד): "שִׁיקְרָא שְׂכִיחַ קוֹשְׁטָא לֹא שְׂכִיחַ" - 'שקר' איז זייער מצוי און עס איז פארהאן אסאך דערפון, אבער 'אמת' איז

ב.

בסוכות הושבתי: די סוכה רופט אויס: "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי"

נישט קיין אפטע זאך, עס איז פארהאן זייער ווייניג אמת אויף דער וועלט. עשו טענה'ט צו יעקב: "לאמיר גיין צוזאמען! מאך זיך נאריש מיט דיין 'אמת', דו ביסט פונקט אזא מענטש ווי מיר! דו ביסט גארנישט חשוב'ער ווי מיר! דו ביסט פונקט אזוי דבוק צו דער עולם הזה, דער 'עולם השקר' - פונקט ווי מיר!". אבער יעקב טענה'ט צוריק: "גיי דו 'פארנט' פון מיר! דער עולם הזה, דער 'עולם השקר' באלאנגט צו דיר - אסאך מער ווי פאר מיר! איך וועל נאר זענען מיינע ביסל הכרחיות פון דער וועלט, אבער אינ'אמת'ן באלאנג איך נישט דא! איך געהער צום עולם הבא! ווייל מיין מדה איז 'מדת האמת' - וועלכע איז א זעלטענהייט דאהי אויף דער וועלט! און וויבאלד איך בין דבוק צו 'אמת' - וועלכע איז א זעלטענהייט - בין איך טייער און מכובד'דיג! ווייל עס איז זייער זעלטן צו טרעפן אן אמת'ער מענטש אויף דער וועלט! אבער אויך יענער וועלט - וועל איך זיין דער מחותן, און דו האסט נישט בכלל וואס צו זוכן דארט! דארט איז נישטא קיין ברעקל שקר, דעריבער באלאנגסטו בכלל נישט דארט!". און באלד נאך דער ויכוח שטייט: "וַיַּעֲרֹךְ נָסַעַה וְנָלַכְהָ" - יעקב אבינו האט זיך באזעצט אין א סוכה'לע, א דירת עראי, און מיט דעם געוויזן אז ער האט זיך אפגעטיילט פון עשו! ער האט ארויסגעוויזן, אז ער איז דבוק אין אמת - וועלכע איז נישט קיין קביעות'דיגע זאך דאהי אויף דער וועלט, עס איז בלויז אן עראי.

עס איז א געוואלדיגע רחמנות פונעם רבוש"ע אז א מענטש זאל קענען זיין אמת'דיג

די גמרא זאגט (שבת נה): "חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת" - די מדה פון 'אמת' איז דעם רבונות של עולם'ס א זאך! און אויבנאויף איז נישט שייך במציאות, אז א נברא זאל קענען צוקומען צום אמת; ווייל ווי קען דען א נברא זיך באנוצן מיטן 'חותם המלך' ווי איז דעם שייך, אז א נברא זאל האבן אזעלכע כוחות, צו קענען אנטפלעקן אזא באהאלטענע געטליכע זאך ווי 'אמת'? עס איז נישט מעגליך! און דערפאר זאגט דער פסוק: "תתן אמת ליעקב" - דער אויבערשטער האט געגעבן א מתנה פון אמת פאר יעקב אבינו! עס איז נישט געקומען פון זיינע אייגענע כוחות, נאר דאס איז געקומען פון גרויס רחמנות פונעם אויבערשטן, וואס פון גרויס רחמנות האט ער געגעבן פאר יעקב אזא זאך וואס איז 'יקר מכל יקר', עס איז אזוי נישט שכיח אויף דער וועלט, עס איז ממש דעם רבונות של עולם'ס א זאך. און דאס איז געגאנגען אויפן אופן פון 'מדה כנגד מדה', צוליב דעם וואס יעקב אבינו איז געווען אויסגעארבעט אין 'מדת הרחמים' - האט דער רבונות של עולם זיך געפירט צו אים מיטן מדת הרחמים, און אים געגעבן די מדה פון אמת, ביז ער איז אנגעקומען צו אזא שלימות'דיגע דרגא פון אמת, אז ער איז געווארן אויסגעקריצט און 'חתום' אויפן 'כסא הכבוד' - וואס דאס איז דער 'כסא של אמת' און 'כסא רחמים' - צו ווייזן אז ער איז נכלל געווארן אינעם 'חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת'.

ישראל' אזא טייער און חשוב פאלק! ווייל א זאך וואס איז דא ווייניג - איז טייער און מכובד.

די מקטרגים שרייען: מיט וואס איז דער איד אזוי מכובד? ער איז דאך בכלל נישט אזוי אמת'דיג!

יעדעס יאר ראש השנה און יום כיפור שפילט זיך איבער נאכאמאל דער ויכוח צווישן עשו און יעקב איבער די צוויי וועלטן - וואס דאס מיינט, איבער

כלל ישראל איז טייער - ווייל עס איז פארהאן זייער ווייניג אמת אויף דער וועלט
יעקב אבינו איז אונזער טאטע, און ער האט אוועקגעשטעלט אונזער פאלק; ווי מען רופט עס על שמו: 'כלל ישראל'. ער האט ווייטער איבערגעגעבן בירושה זיין מתנה וואס ער האט באקומען פון אויבן, און איינגעפלאנצט זיין מדת האמת אין אלע זיינע דורות עד עולם; ווי דער פסוק זאגט (בדברים ז, ז): "לא מִרְבָּכֶם מִכָּל הָעַמִּים הָשֵׁק ה'

בשעת ווען א איד זיצט אין דער סוכה, דארף ער זיך פרייען מיט א שמחה עצומה: "איך זיך מיר דא אליינס מיטן רבנו של עולם, און דער אפגעפרעגט בתכלית הבזיון! איך בין אויסגעוועלט פונעם אויבערשטן! איך בין זייער טייער און עס איז נישטא אויף דער וועלט אזא טייערע און חשוב'ע ארטיקל ווי איך!"

דורכדעם שעפט ער זיך אן כוחות אויף א גאנץ יאר, אז ער זאל קענען אוועקשטויסן פון זיך יעדע סארט 'חוקות הגוי' און נישט בלויז - עס נישט נאכגיין, נאר עס זאל זיין אפגעפרעגט און פארשעמט - אז ער זאל אפילו נישט האבן קיין שום משיכה דערצו

איז זייער שטארק. דערפאר דארף מען זיך צובינדן צום כח פון יעקב אבינו, וואס ער איז דער מקור פון אונזער מדת האמת, און ער איז א גרויסער און שטארקער כח; ווי רש"י זאגט (בראשית כט, י): "להודיעך שכוח גדול" - יעקב אבינו איז א גבור מיט געוואלדיגע כוחות זיך אנטקעגן צו שטעלן קעגן עשו, און פון דארט שעפן מיר כוחות עצומות. און עס איז טאקע א פלא עצום, וויאזוי אזא 'מעט מכל העמים', אזא קליין פאלק, האט געהאט אזעלכע כוחות - דורכאויס אזא לאנגן גלות - זיך אנטקעגן צו שטעלן קעגן אזויפיל שקרים פונעם עלמא דשיקרא! דאס איז נאר אינעם כח פון יעקב אבינו, וואס ער האט באקומען א געטליכע מתנה פון אמת, און ער האט דאס מוריש געווען פאר גאנץ כלל ישראל! און דערפאר איז טאקע סוכות, דער יום טוב פון יעקב אבינו.

איך נעם כוחות אויף א גאנץ יאר נישט צו ווערן נמשך נאך גוי'אישקייט

לעובדא ולמעשה: בשעת ווען א איד זיצט זיבן טעג אין דער סוכה, דארף ער זיך פרייען מיט א שמחה עצומה און כסדר טראכטן צו זיך: "איך בין זיך מבדיל פונעם גוי! איך זיך מיר דא אליינס מיטן רבנו של עולם, און דער גוי איז ביי מיר אפגעפרעגט בתכלית הבזיון! איך בין אויסגעוועלט פונעם אויבערשטן - ווייל איך בין זייער טייער און עס איז נישטא אויף דער וועלט אזא טייערע און חשוב'ע ארטיקל ווי איך!". דורכדעם וואס מען זיצט אין דער סוכה מיט אזעלכע סארט מחשבות, שעפט מען זיך אן כוחות אויף א גאנץ יאר, אז מען זאל קענען אוועקשטויסן פון זיך יעדע סארט צוגעוואוינט און יעדע סארט 'חוקות הגוי'. און נישט בלויז מען זאל עס נישט נאכגיין, נאר עס זאל זיין אפגעפרעגט און פארשעמט - אז מען זאל אפילו נישט האבן קיין שום משיכה דערצו.

און א 'גילוי' פונעם "דברך אמת וקים לעד" וואס מען האט געזאגט ראש השנה, ווייל סוכות לעבט זיך א איד ווי גלייך ער וואלט געווען אליין אויף דער וועלט! ער ווערט נישט נתפעל פונעם גרויסן 'ריבוי' פון גוים און פונעם גרויסן 'ריבוי' פון שקרים וועלכע זענען פארהאן אויף דער וועלט, נאר ער מאכט זיך א מחיצה וואס איז אים מבדיל פון די גאס, און דארט לעבט ער מיטן 'חותמו אמת! דאס הייסט, עס איז אים נישט נוגע וואס די גוים זאגן! עס איז נישט 'מעלה' און עס איז נישט 'מוריד'! עס איז גארנישט! ווייל אין דער וועלט פון אמת, איז דער שקר בכלל נישט קיין מציאות.

דער גרעסטער כבוד - אבער אין דער וועלט איז דאס בלויז א 'דירת ערא'

די סוכה איז א זכר צו די 'ענני כבוד', ווייל צו לעבן מיט אזא קלארן און שטאלצן אמת - איז דער גרעסטער 'כבוד ויקר'! פון דעם ארטיקל איז פארהאן די ווייניגסטע אויף דער וועלט! און דערפאר איז דאס די טייערסטע און די חשוב'סטע זאך וואס איז נאר פארהאן! אבער פון צווייטן זייט, איז עס א 'דירת ערא' וועלכע מען בויעט פון 'פסולת גורן ויקב', ווייל אויף דער וועלט זענען נישטא די מבינים אויף דער סחורה... קיינער איז נישט מחשיב דעם זעלטענעם ארטיקל פון אמת. נאר לעתיד לבוא ווען מען וועט דן זיין די גוים איבער אלע זייערע שקרים פונעם גאנצן גלות - וועט מען זיי ווייזן ווי ביליג זיי זענען, אז זיי קענען נישט זיצן אין דער סוכה, ווייל דער מדת האמת שפייט זיי אויס! און דורכדעם וועט ווערן דער בירור צווישן דעם איד און דעם גוי.

אונזער טאטע יעקב גיבט אונז כח און שטארקייט צו זיין אמת'דיג

היינטיגע צייטן איז זייער שווער צו לעבן מיטן אמת - אין א וועלט פון שקר, דער 'כח המנגד'

ג.

מאהבת ה' אתכם: דער רבוש"ע האט אונז ליב מצד אונזער עצם מהות

צי איז דען פארהאן א חילוק אין 'כבוד' צווישן איין זעלטענע ספר תורה ביז מיליאן ספרי תורה?

לאמיר אנאכפן א משל לשבר את האוזן: על פי הלכה איז א ספר תורה זייער חשוב און מען מוז זיך אויפפירן דערצו מיט א געוואלדיגן כבוד. צי דען וועט עפעס שפילן א ראלע און מאכן א נפקא מינה להלכה, צי עס איז פארהאן בלויז איין ספר תורה אויף דער וועלט, אדער עס איז פארהאן מיליאנען ספרי תורה? זיכער נישט! דער 'כבוד התורה' וואס מען דארף אפגעבן פאר א ספר תורה, איז נישט וויבאלד עס איז פארהאן ווייניג דערפון, נאר צוליב זיין עצם מציאות! דער עצם ספר תורה איז הייליג - נישט קיין חילוק וויפיל עס איז פארהאן דערפון! זעט מען פון דעם, אז דער ענטער 'כבוד האמיתי' איז א זאך וואס האט גארנישט צוטון מיט 'ווייניג' אדער 'אסאך', נאר עס האט צוטון מיט קדושה! יעדע זאך וואס איז הייליג - איז מכובד מצד עצמו! נאר היינט איז שווער צו האבן דעם כבוד געפיל דערצו, וויבאלד מיר לעבן אין אן 'עלמא דשיקרא' וואו קיין שום זאך האט נישט קיין 'ערך עצמו', נאר אלץ ווערט געמאסטן לויט עפעס אנדערש. אבער לעתיד אינעם עולם האמת, וועט יעדער שפירן כבוד און ערך צו א דבר שבקדושה 'מצד עצמו' - אפילו טאמער עס וועט זיין דערפון א 'ריבוי עצום'.

טאמער מען איז א גאנצן צייט פריש - איז 'תענוג תמיד' יא א תענוג

א טריט טיפער: די סיבה פארוואס היינט מעסט זיך 'כבוד' לויט 'מצו' איז, וויבאלד היינט לעבט מען זייער שטארק מיט 'התיישנות' און 'רגילות', מען

'מדת האמת' און 'מדת השקר'. דער ויכוח איז סיי בכליות אויף גאנץ כלל ישראל, און סיי בפרטיות אויף יעדן איד באזונדער. מחנה עשו - וואס דאס זענען די מקטרגים - שרייען: "נִסְעָה וְנִלְכָה וְנִלְכָה לְבָנֶיךָ" - דער איד איז בכלל נישט אמת'דיג! ער האט אזויפיל געזינדיגט און נאנגעאנגען דעם שקר פון דער וועלט! ער איז נישט קיין 'לא שכח' און קיין 'אתם המעט', נאר ער איז פונקט ווי דער גוי, און עס קומט זיך אין נישט קיין 'כבוד' און עס קומט זיך אים נישט קיין 'חשק ה' בכס'!"

די מליצי יושר שרייען: דער איד איז נאכאלץ אזויפיל אמת'דיגער ווי דעם גוי!

פון צווייטן זייט שטייט דער מחנה יעקב - וואס דאס זענען די פילע מליצי יושר - און שרייען צוריק: "יַעֲבֹר נָא אֲדֹנָי לְפָנַי עֲבָדוּךָ" - אידן האב גארנישט מיטן גוי! דער איד איז דאך אזויפיל מאל יא געווען דבוק אינעם מדת האמת! ער איז יא א 'מעט' און עס קומט זיך אים יא א 'חשק ה' בכס'!". עס טוט זיך אפ א גרויסער דין מעלה, און אידן טוען תשובה און קומען צוריק צום 'אמת', ביז דער רבנו של עולם מיט זיין 'מדת הרחמים גיבט א 'מתנה' פון 'אמת' פאר יעקב, דאס הייסט, ער פסק'נט אז דער איד האט יא שייכות מיטן מדת האמת! ער איז יא א זעלטענער טייערער איד, און עס קומט זיך אים יא 'כבוד'! עס קומט אים יא צו זיין דער 'מבחר הבריאה'!

מיר פרייען דעם 'דידן נצח' אין דער סוכה

ווי נאר דער דין גייט ארויס לטובת כלל ישראל, זעצן זיך אידן אריין אין דער סוכה און דארטן פרייען זיי זייער נצחון! ווייל די סוכה ברענגט ארויס, אז אידן זענען אינגאנצן אפגעטיילט פונעם גוי! אידן לעבן זיך אליינס אין זייער וועלט; ווי דער פסוק זאגט (דברים לג, כח): "וַיִּשְׁכֶּן יִשְׂרָאֵל בְּטֶחַח בְּדָד עַיִן יַעֲקֹב, און רש"י זאגט: "כעין יעקב אביהם". דאס הייסט, אז די סוכה איז א 'המשך'

וואספארא חשיבות וועלן מיר האבן לעתיד - ווען עס וועלן זיך וואלנערן ערליכע אידן אויף די גאסן?

לויט די הנחה וואס מיר האבן אראפגעלייגט ביז יעצט, קומט אויס, אז 'כבוד' מעסט זיך לויט וויפיל א זאך איז זעלטן און ווייניג. און דערפאר איז 'אמת' אזוי חשוב און מוכוב'דיג, וויבאלד עס איז 'לא שכח'. אבער לויט דעם ווערט שווער: לעתיד לבוא וועט דאך זיין 'קושטא שכח' - וואס דערפאר הייסט דאך עס 'עולם האמת', נו צי וועט דען דעמאלט דער אמת פארלירן איר חשיבות? עס האט דאך נישט קיין פשט צו זאגן, אז א איד וועלכער איז יעצט אזוי מעסט און חשוב - וועט דעמאלט ווערן ביליג און ווערדלאז. עס מוז זיין, אז 'כבוד' האט נאך א דערהער - וועלכער איז טיפער ווי דער ערשטער דערהער.

לפי האמת: דער וועג וויאזוי צו מעסטן כבוד - איז לויט די טייערקייט פון דער זאך זעלבסט

דער תירוץ איז: עס איז פארהאן א מושג פון 'כבוד עולם הזה' און עס איז פארהאן א מושג פון 'כבוד עולם הבא'. אלץ וואס מיר האבן גערעדט ביז יעצט, אז כבוד מעסט זיך לויט 'מצו' און 'לא שכח' - איז בלויז לויטן מעסטער פון דער וועלט, וואו מען מעסט יעדע זאך לויט אן אנדערע זאך, און נישט לויט די זאך אליינס. אבער דער אמת'ער מעסטער פון אידישקייט - וואס לעתיד וועט דאס נתגלה ווערן במלוא הדרה - איז בכלל נישט געבוינט אויף יענעם, נאר עס איז געבוינט אויף די זאך אליינס.

לעתיד וועט שיינען אן אור פון 'התחדשות' און מען מיטן 'הוה', און נישט ווערן 'אלט' און 'צוגעוואוינט' צו א זאך. דעריבער וועט א 'תענוג' און תמיד' בלייבן א תענוג! און הייליגע זאך וועלכע איז זייער 'מצוי', וועט בלייבן חשוב און מכובד!

אפילו דער וועלכער האט נאכנישט זוכה געווען ביים יום הדין, אז מען זאל קענען מוכיח זיין פאר די מקטרגים אז ער איז א צדיק – גייט ער אבער אריין אין דער סוכה, וועלכע איז א בחינה פון 'לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', און 'מדה כנגד מדה' וועט אים דער רבונ של עולם דן זיין מיט אן אמונה אין זיין באהאלטענע קדושה – וואס מען קען דאס אפילו נישט אויפווייזן פאר די מקטרגים

וועלן מיר בלייבן חשוב און טייער ביים אויבערשטן! מיר וועלן נישט פארלירן אונזער חשיבות! ווייל אינ'אמת'ן איז פארהאן א טיפערע נקודה, וואס דער אויבערשטער האט חושק געווען אין אונז 'מצד עצמנו!' און אט די טיפע אהבה וועט נתגלה ווערן לעתיד; ווי עס שטייט (הושע ב, א): "וְהָיָה מִסְפָּר יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמְדּוּ וְלֹא יִסְפְּרוּ וְהָיָה בְּמִקוֹם אֲשֶׁר יֵאָמַר לָהֶם לֹא עָמִי אֲתֶם יֵאָמַר לָהֶם בְּנֵי קַל חִי" - דער אויבערשטער זאגט: ענק וועלן זיין אזא 'ריבוי', ווי די זאמד פונעם בארטן! נו וועט עטץ מיינען, אז אויב אזוי, וועל איך חלילה זאגן "לא עמי אַתֶּם", ווייל איך האב דאך ענק בוחר געווען 'לא מרובכם מכל העמים' - נישט צוליב 'ריבוי', ווייל טאמער וואלט איך געוואלט האבן א 'ריבוי', וואלט איך דאך געקענט גיין צו דעם 'ריבוי' פון די אומות העולם, נאר איך האב ענק בוחר געווען צוליב דעם 'כי אתם המעט מכל העמים'. זאג איך אייך: ניין! לעתיד וועט נתגלה ווערן, אז אפילו אין דעם 'מקום אֲשֶׁר יֵאָמַר לָהֶם לֹא עָמִי אֲתֶם', איז אויך 'יֵאָמַר לָהֶם בְּנֵי קַל חִי' - וועל איך אייך נאכאלץ חושק זיין און בוחר זיין אין ענק, ווייל עטץ זענט מיינע קינדער בעצם! עס איז נישט תלוי אין קיין ריבוי און מיעוט!

דער וועלכער טרעפט כבוד איבעראל - האט שייכות מיטן אמת'ן כבוד

כאטש וואס היינט זענען מיר נאך אינעם 'עלמא דשיקלא' און גוש פון כבוד מעסט זיך נאך לויטן 'ענעם', לויט וויפיל די זאך איז 'עלטן' אדער 'אפט' - פונדעסטוועגן זענען פארהאן געוויסע נקודות וואס מען קען שוין היינט אויך מגלה זיין און לעבן מיטן ריכטיגן מעסטער פון כבוד. וואס דאס איז דער סוד וואס חז"ל זאגן (אבות פ"ד מ"א): "איהוה מכובד המכבד את הבריות" - א מענטש וועלכער האלט טייער אנדערע מענטשן, ער האט זוכה געווען צום מושג פון 'כבוד'. אין אנדערע ווערטער: פארוואס טאקע איז דער מענטש מכבד יעדן איינעם? איז דען יעדער מענטש אזוי זעלטן מיט זיין זאך? עס קען דאך נישט זיין אז יעדער איינער זאל זיין א זעלטענהייט! אלא מאי מוז זיין, אז דער מענטש האט זוכה געווען צו באקומען א בליק - אין א געוויסן זין - פון עולם הבא, וואס ער זעט א שיינקייט אין יעדן מענטש מצד וואס ער איז א נברא פונעם רבונ של עולם! און דערפאר

גיבט ער אים עכטע 'כבוד' - נישט לויטן מעסטער פון ווייניג און אסאך, נאר לויטן מעסטער פון 'מצד עצמו!' ער טרעפט דעם כבוד וועלכע ליגט באהאלטן אפילו ביי דעם גרעסטן 'בוזי'! ער טרעפט דעם 'אמת' וואס ליגט באהאלטן אינעם גרעסטן 'שקר'! און אויב אזוי, איז דער מענטש אן עכטער מכובד! ווייל ער האט ארויס דעם באהאלטענעם סוד פון 'כבוד האמיתי' - וועלכע מעסט זיך נישט מיט 'מעט' און 'ריבוי'. און דאס איז זייער א טיפער 'רמת האמת' - וועלכער איז געבינדן מיט 'מדת הרחמים', דער אמת פון יעקב אבינו.

דורך גלות באגעגענען מיר מושיגם פון כבוד וועלכע זענען 'מכובד מצד עצמם'

חז"ל זאגן (פסחים פ"ו): "לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים". דאס הייסט, ווען נישט די חטאים וואס האבן גורם געווען גלות - וואלטן מיר קיינמאל נישט געהאט קיין שייכות מיטן גוי, און מיר וואלטן קיינמאל נישט באגעגנט די אלע 'ניצוצים דקדושה' וועלכע געפונען זיך ביי די אומות העולם. נאר דוקא דורכדעם וואס מיר האבן ליידער געזינדיגט און געגאנגען אין גלות צווישן גוים, דורכדעם האבן מיר ליידער באקומען שייכות צום גוי און מען טרעפט זיך אן מיט די אלע 'ניצוצים דקדושה' - וואס זענען בעצם ניצוצים פון 'כבוד' - וועלכע ליגט אפילו אין אזעלכע מבזה'דיגע פלעצער, און דורכדעם נעמען מיר ארויס אלע חלקים פון כבוד פון צווישן די גוים, און דורכדעם ווערן ניתוסף גרים. אין אנדערע ווערטער: דער גלות ברענגט די גאולה, ווייל ווען נישט דער גלות, וואלטן מיר קיינמאל נישט געוואוסט פון אזא מושג ווי כבוד וועלכע איז נישט געוואנדן אין ווייניג, נאר עס איז גראדע גאר אסאך, און דאך איז עס מכובד מצד עצמו, ווייל מיר וואלטן געווען אינגאנצן אפגעשיידט פונעם 'ריבוי' פונעם גוי, און מיר וואלטן געווען דבוק נאר אינעם 'כי אתם המעט'. אבער דורכ'ן גלות, זענען מיר געוואויר געווארן אז איבעראל זענען פארהאן ניצוצות דקדושה, וועלכע זענען חשוב און מכובד נישט מצד 'מיעוט' נאר 'מצד עצם קדושתם'.

דורך גלות מצרים קענען מיר און מוזן מיר ליב האבן דעם 'גר' און זען אפילו זיין שיינקייט

די תורה זאגט (דברים י, ט): "וְאֶהְבֶּתֶם אֶת הַגֵּר כִּי

ושאבתם מים בששון: די שמחה פון ניסוך המים - אפילו 'ביליג' איז אויך 'טייער'

'פוחת והולך' - אין דער וועלט פון אומות העולם איז 'תענוג תמיד' נישט קיין תענוג

די שבעים פריים איז אויסגעשטעלט אויף אן אופן פון 'פוחת והולך', עס הייבט זיך אָן ביי דרייצן פריים און עס גייט כסדר אראפ. און ווי רש"י זאגט (במדבר כה, יז), אז דאס איז א משל צו א גאסט, וואס דעם ערשטן טאג גיבט מען אים אפ א געוואלדיגן כבוד און חשיבות, און ווי טאג שפעטער, ווערט מען מער צוגעוואוינט צו אים - גייט אראפ זיין כבוד און חשיבות, און דעריבער ווערן זיינע פארצייטע ווייניגער און מאגערער. דאס ווייזט אונז, אז מען רעדט דא פון 'מקומות הבזוים', וואס דארט ארבעט טאקע 'כבוד' אויף אזא אופן פון 'תענוג תמידי' אינו תענוג! און 'א זאך וואס איז דא אסאך - איז נישט חשוב', און דוקא דארט איז מען משפיע מיט די קרבנות, כדי אויפצושיינען דעם 'כבוד מצד עצמו' וועלכע באהאלט זיך דוקא דארט.

וויין איז חשוב מצד זיין זעלטענהייט, וואסער איז חשוב מצד עצמו

א גאנץ יאר גיסט מען אויפן מזבח נאר וויין, וואס דאס איז א טייערע זאך. פון וויין איז פארהאן

גרים היינט פאָרן מַצְרַיִם - ענק זאלן ליב האבן א גר, ווייל ענק זענען געווען גרים אין גלות מצרים. דאס הייסט, ווען נישט וואס ענק זענען געווען אין גלות, וואלט מען נישט געקענט פארלאנגען פון אייך אז עטץ זאלט ליב האבן און מקרב זיין די גרים, ווייל עטץ וואלט נישט פארשטאנען צו זיי. און נאך ערגער, טאמער וואלט עטץ געווען צו נאנט באפריינדעט מיטן גר - וואלט די טומאה פונעם גר אייך געקענט שאדטן. נאר די תורה זאגט: איך האב נישט קיין מורא אז עס וועט אייך שאדטן! ווייל פארוואס? 'כי גרים היינט פאָרן מַצְרַיִם' - ווייל ענק זענען געווען אין ארץ מצרים! עטץ זענט געווארן מחונן דורכצווען דעם ניצוץ הקדוש וואס איז נבלע אינעם רע! און דעריבער זענט עטץ מחויב ליב צו האבן און מקרב זיין דעם גר, ווייל אויב האט עטץ שייכות מיט דעם ניצוץ - זענט עטץ אויך 'אחראים' דאס אויפצוהייבן! עטץ זענט אחראי מקרב צו זיין די גרים, ווייל נאר דערפאר זענט עטץ געגאנגען אין גלות.

נאכן אריינמאלן אין א 'גלות הפרטי' מוז מען דורכזען דעם חשיבות פון אלע ניצוצות היינדיחס

פונקט ווי דער 'גלות הכלל' האט געברענגט גרים, אזוי אויך געשעט ביי א מענטש בפרטיות, אז ווען ער פאלט חלילה דורך מיט א חטא, און דערנאך טוט ער תשובה - איז ער מוסיף גרים. דאס הייסט, וויבאלד דער בעל תשובה איז שוין געווען אין די מקומות פון דער סטרא אחרא - איז ער שוין היימיש און ער איז א מבין אויף די 'ניצוצות דקדושה', און ער קען שוין דורכזען אז אלעס איז א שטיק אלוקות און עס מעלה זיין. און נישט נאר אז ער 'קען' - נאר ער 'מוז'! ווייל נאכדעם וואס ער ווערט א בעל תשובה, איז ער אן 'אחראי' משפיע צו זיין פאר די ניצוצים וועלכע ליגן אין אלע מקומות השפלים והבזוים, ווייל דאס איז די סיבה פון זיין ירידה. און דעמאלט ווערט א בחינה פון 'במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד', ווייל דער 'צדיק גמור' ווייסט נאר פונעם מושג פון כבוד וועלכע מעסט זיך לויט אסאך אדער ווייניג, ווידעראום, דער בעל תשובה, איז דבוק אין א כבוד וועלכע מעסט זיך מיטן עצם חשיבות פון דער זאך.

ווייניג, און עס נעמט א לאנגע צייט ביז עס ווערט גרייט צום טרונקען. און ווען עס ווערט שוין אן אלטער גוטער וויין, איז עס א בחינה פון 'קנה' - וועלכער האט שייכות מיט כבוד; ווי עס שטייט (ויקרא יט, לב): "וְהִדְרֹתָ פִּנְיָ זָקֵן". אזוי אויך, זעט מען אין חז"ל (מגילה טז): "יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו" - זקנים גלייכן אלטע וויין, ווייל ביידע האבן שייכות מיט כבוד. א גאנץ יאר מעסט מען דעם כבוד מיטן מעסטער פון דער וועלט, לויט ווי ווייניג עס איז פארהאן דערפון! אבער ווען עס קומט סוכות - וועלכע קומט נאכן תשובה טון און ארויסברענגען אלע ניצוצות הקדושים פון דער סטרא אחרא - גיסט מען וואסער, וועלכע איז בעצם זייער א ביליגע זאך, עס איז דאך דא אזא ריבוי פון מים אויף דער וועלט, אבער פון צווייטן זייט, איז נישטא נאך אזא וויכטיגע זאך פארן לעבן פונעם מענטש ווי וואסער! מצד דעם עצם חשיבות, דארף ווען וואסער זיין חשוב'ער ווי וויין! און דעריבער, יעצט סוכות, באקומט דער 'מים' אזא חשיבות פונקט ווי דער יין! מען איז מנסך 'מים' צוזאמען מיט יין! ווייל יעצט איז מען מעלה דעם כבוד וועלכע איז 'בוזי', און מען איז מגלה אז

די גאנצע וועלט איז חשוב! איבעראל איז פארהאן אלוקות - וואס דאס מאכט עס חשוב און מכובד! און דערפאר זאגט דער אויבנדערמאנטער זוהר, אז דער ניסוך המים פון די טעג ברו"ז - גייט צו די אומות העולם. ווייל די שפע וואס די אומות העולם באקומען, איז א' שפע ברוי; ווי עס שטייט אויף עשו (עובדיה א. ב.): "בְּזוּי אֶתָּה מֵאֵד". און יעצט אום סוכות זענען מיר משפיע שפע אפילו צו מקומות הבוים, צו מגלה זיין וועט כבוד וועלכע ליגט דארטן באהאלטן, און עס ווערט נתגלה אלז 'לְמַעַן יִדְעַתְּ כֹּל עַמֵי הָאָרֶץ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אִין עוֹד', וואס דאס ברענגט א שמחה עצומה; וואס דערויף זאגן חז"ל (סוכה נא): "מי שלא ראה שמחה זו לא ראה שמחה מימיו".

וואס איז דער גרויסער 'זכרתי לך חסד נעורייך?' טאמער וואלטן זיי געהאט אמונה וואלטן זיי געקענט גיין 'דרך ארץ פלשתים'!

מענין לענין באותו ענין: דער פסוק זאגט (ירמיה ב. ב.): "זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אֲהַבְתָּ כְּלוּלֶתְךָ לְבִתְךָ אֲחֵרִי בַמִּדְבָּר פְּאֶרְץ לֹא זְרוּעָה" - דער רבנו של עולם איז מכיר טוב פאר אידן וועלכע זענען געגאנגען אין מדבר מיט א געוואלדיגע אמונה און בטחון, און אלס זכר דערצו האבן מיר די מצוה פון 'סוכה זכר לענני כבוד' - וועלכע זענען א דוגמא פון ארויסגיין פון א מקום מיושב און אריינגיין אין א מדבר לא זרועה. אבער לכאורה עס איז שווער, עס שטייט אין פסוק (שמות ג. יז): "וְלֹא נָתַתְּ אֱלֹהִים דָּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אֶמְרֵךְ אֱלֹהִים בְּיַחֲם הָעָם בְּרֵאשִׁית מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִם" - דער לכתחלה'דיגער פלאן איז געווען, צו גיין גלייך אריין קיין ארץ ישראל דורכן לאנד פלשתים, און בכלל נישט גיין אין מדבר, און דעמאלט וואלט מען אפילו נישט געדארפט אנקומען צו די ענני כבוד, נאר וויבאלד עס האט געפעלט פון אידן די קלארע אמונה אינעם אויבערשטן, איז געווען א חשש, אז עס וועט זיך מאכן א מלחמה מיט די פלשתים, און אידן וועלן צוריקלויפן קיין מצרים. נון, איז דאך לכאורה א סתירה? דא זאגט דער פסוק, אז אידן האבן געהאט א געוואלדיגע אמונה און בטחון, און דא זאגט דער פסוק, אז אידן האבן געהאט א חסרון אמונה? אין אנדערע ווערטער: וואס איז דער ענין פון 'ענני כבוד', א מעלה אדער א חסרון? צי ווייזט עס אויף 'בטחון' אדער אויף א 'חסרון בטחון'?

לא הרי הפנימיות הכרי היציגות

דער תירוץ איז: עס איז פארהאן א היציגות'דיגע אויפפירונג פון א איד, און עס איז פארהאן א פנימיות'דיגע הארץ פון א איד. און אמאל געשעט, אז די צוויי הנהגות שטימען נישט איינער מיטן אנדערן, זיין היציגות טויג נישט, אבער זיין פנימיות איז יא גוט. ווען דער רבנו של עולם איז דן דעם מענטש מיט א טיפן 'אמת לאמיתו', וועט ער אמאל דורכזען דעם 'פנימיות' - אפילו אויב דער היציגות שטימט נישט און איז מסתיר אויפן פנימיות. און אט דאס איז די מדה פון 'אמת' - וועלכע איז א געוואלדיגער 'מדת הרחמים' פון די שלש עשרה מדות של רחמים.

אויב דו גלייבסט אינעם אויבערשטנס פנימיות - גלייבט דער אויבערשטער אין דיין פנימיות כדי צו מעורר זיין די מדה פון 'אמת' מוז א מענטש טון עפעס אזא סארט ענין למטה, כדי צו מעורר זיין 'מדה כנגד מדה'. און דאס געשעט דורכדעם וואס דער רבנו של עולם איז זיך מסתיר און עס איז שווער פארשיידענע קשיות כביכול אויף דער היציגות'דיגע הנהגה פונעם רבנו של עולם, אבער דער איד ווערט נישט נתפעל פונעם היציגות און פרעגט נישט קיין קשיות, נאר ער גייט נאכן רבנו של עולם מיט אמונה אינעם פנימיות'דיגן טוב וואס ליגט דא - א חסרון אלע קשיות, און ער ווייזט אז ער

מוז נישט אלעס פארשטיין. דעמאלט ווערט נתעורר 'מדה כנגד מדה', אז ווען מען איז אים דן אין הימל און אויב עס איז דא אסאך קשיות און טענות אויף זיין היציגות'דיגע הנהגה, זאגט אבער דער רבנו של עולם: "פונקט ווי דער איד גלייבט אין מיר - גלייב איך אין אים! איך גלייב אין דיין פנימיות'דיגן קדושת ישראל! ער וויל גוטס און ער איז גוט!". דאס איז זאך וואס מען קען נישט אויפווייזן פאר די מקטרגים וועלכע זענען בלוז היציגות, נאר דאס מוז צוגיין מיט א כח פון אמונה, וואס דער רבנו של עולם זאגט: "איך גלייב אין זיין קדושה! איך קען ענק נישט אויפווייזן, אבער גלייבט מיר אויף מיין ווארט!".

איך האבן טאקע געהאט א 'חסרון אמונה' בחיציגות - אבער פנימיות האבן זיי עכט געגלייבט

חז"ל זאגן (ילקוט שמעוני שמות רמז רמ): "בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים" - דער רבנו של עולם האט ארויסגענומען כלל ישראל פון מצרים אין דער זכות פון אמונה. דא איז אבער געשען, אז בחיציגות האבן אידן נישט געהאט קיין שלימות האמונה צו קענען קומען קיין ארץ ישראל, עס איז געווען א מצב פון 'פן ינחם העם וגו' ושב מצרימה'. דעריבער האט דער רבנו של עולם געזוכט א 'היכי תמצאי' ארויסצוברענגען א געוויסע אמונה פשוטה פון כלל ישראל, וואס כלל ישראל זאל אים נאכגיין בלינדערהייט און נישט פרעגן קיין קושיות, און דורכדעם וועט ער זיי קענען דן זיין 'מדה כנגד מדה'. און אזוי איז טאקע געווען: דער רבנו של עולם האט זיי געהייסן גיין אין מדבר בארץ לא זרועה, און דארטן אליינס האט ער זיי געהייסן צוריק גיין "וישובו ויחנו לפני פי החרות", און אידן האבן נישט געפרעגט קיין שום קשיא אויפן רבנו של עולם, נאר זיי האבן געזאגט: "איך לנו אלא דברי בן עמרם", און דעמאלט האט דער רבנו של עולם געזאגט: "אויב זיי האבן אזא בלינדע אמונה אין מיר - מעג איך האב א בלינדע אמונה אין זיי! איך פרעג נישט קיין קשיא אויף זייער אמונה! ווייל איך ווייס אז בפנימיות לבבם האבן זיי יא אמת'ע אמונה, און 'מדה כנגד מדה' מעג איך זיי דן זיין לויט זייער פנימיות!".

ידן ניצח - אפילו אויב ער האט חלילה פארלוירן דעם דין אין די הייליגע טעג

סוכה איז א זכר צום 'לכתן אחרי במדבר בארץ לא זרועה'. אין אנדערע ווערטער: די סוכה איז א פלאץ וואו א מענטש באהאלט זיך אונטער דעם רבנו של עולם'ס פארטוך כביכול, דאס הייסט, ער גיבט זיך אינגאנצן איבער צום רבנו של עולם מיט אמונה פשוטה און תמימות, און דעמאלט איז דער רבנו של עולם אים דן מיט א טיפע אמת פון יעקב אבינו - וועלכע איז א טיפק רחמים. דעריבער, תיכף נאכן יום הדין גייט מען אריין אין דער סוכה אריין, נישט בלויז אלס נצחון פונעם ראש השנה; ווי מען האט פריער מסביר געווען, נאר עס גייט אויך אויף פארקערט, אז אפילו דער וועלכער האט נאכנישט זוכה געווען ביים יום הדין, אז מען זאל קענען מוכיח זיין פאר די מקטרגים אז ער איז א צדיק, ווייל מצד זיין היציגות איז ער נישט אזא גרויסער צדיק - גייט ער אבער אריין אין דער סוכה, וועלכע איז א בחינה פון 'לכתן אחרי במדבר בארץ לא זרועה', און 'מדה כנגד מדה' וועט אים דער רבנו של עולם דן זיין מיט אן אמונה און זיין באהאלטענע קדושה - וואס מען קען דאס אפילו נישט אויפווייזן פאר די מקטרגים, און דורכדעם איז ער זוכה בדין. און דערפאר איז אויך די סוכה אן ענין פון 'ענני הכבוד', ווייל דורך די סוכה ווערט נתגלה דער באהאלטענער כבוד וועלכע ליגט באהאלטן אפילו אין פלעצער וואס בחיציגות איז עס פארשעמט און עס איז

נישטא דארט קיין כבוד, אבער דורך די אמונה וואס דער אויבערשטער האט אינעם איד, איז ער מגלה אז אויך ער איז מכובד - מכה זיין קדושת ישראל וואס ער האט בפנימיות.

אויף צו היילן די טאכטער - וועט מען אפילו צומאלן דעם קרוין פון קעניג....

כדי צו מקרב זיין דעם גאנצן ענין אויף למעשה, וועט מען מקדים זיין א מעשה: דער הייליגער 'תולדות ז"ע' איז אמאל אריינגעקומען אינעם בית המדרש פונעם הייליגן מגיד ז"ע, האט ער געזען אז עס ליגן אויף די טישן צענדליגער ספרי קבלה, מיט אזא ריבוי - כאלו עס וואלטן געווען 'גמרות' און 'נגלה ספרים'. האט דער הייליגער תולדות געהאט טענות צום הייליגן מגיד: "פארוואס לאזט ער צו, אז 'פנימיות התורה' זאל זיין אזוי ביליג און אזוי אפן?". דער הייליגער בעל התניא איז געשטאנען דערביי, האט ער אים באלד דאס פארענטפערט מיט א משל: אמאל איז געווען א בת מלך, וועלכער איז געווארן זייער קראנק און קיין שום דאקטער האט נישט געטראפן קיין רפואה פאר איר. ביז עס געקומען א דאקטער און געזאגט: "די איינציגסטע רפואה וועט זיין, טאמער מען וועט נעמען דעם טייערסטן שטיין וועלכע ליגט אריינגעפאסט אינעם שפיץ קרוין פונעם מלך - וואס דאס ווייזט אויפן סימבאל פון דער גאנצער מדינה - און עס איז נישטא מער ווי איז אזא שטיין אין דער גאנצער מדינה. און טאמער מען וועט נעמען דעם שטיין, און עס צורייבן און געבן צו טרינקען פאר דער בת מלך - וועט זי האבן א רפואה!". ווי פארשטענדליך האט עס זייער וויי געטון פארן מלך, צו נעמען אזא טייערע שטיין און עס צומאלן. אבער בליז ברירה האט דער קעניג מסכים געווען, אז מען זאל דאס צורייבן, אבי אז די בת מלך זאל האבן א רפואה. און אזוי האט מען טאקע געטון, מען האט צומאלן דעם שטיין און געגעבן פאר דער בת מלך, און זי האט געהאט א רפואה שלימה. האט דער בעל התניא אויסגעפירט צום תולדות ז"ע נמשל: "היינטיגע צייטן איז א דור וואס די בת מלך איז קראנק! אידישע נשמות זענען אפגעשוואכט פון אזא לאנגן גלות און זיי האבן נישט קיין כח זיך צו דערהאלטן! דעריבער, מעג מען היינט צורייבן דעם שטיין פונעם קרוין פונעם מלך - דאס מיינט, די סודות התורה וועלכע זענען אמאל געווען אזוי באהאלטן בצניעות - כדי צו ראטעווען און מחיה זיין דעם בת מלך!".

אראפברענגען הויכע מושגים ביז צו אונז - כדי אונז מחיה צו זיין

לעובדא ולמעשה: היינטיגע צייטן וואס מען האלט שוין נאנט צו משיח'ס צייטן, דארף יעדער בחור האבן דעם כח פון 'ניסוך המים', זיך אנצוגיסן מיט א שפע פון אלע חלקי התורה! אין אנדערע ווערטער: אין דעם היינטיגן דור - וועלכע איז א דור פון 'בעלי תשובה', עס איז א דור וואס יעדער איד איז משתוקק און בענקט צו קרבת ה' - דארף מען נעמען די טייערע תורה, וועלכע איז א בחינה פון 'יין', און עס גיסן מיט אזא שפע און 'ריבוי' פונקט ווי 'יין'! "כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה", כדי עס זאל זיין א 'סימן ברכה', דאס הייסט, כדי צו מקרב זיין אידישע נשמות - דארף די טייערע תורה ווערן כביכול ביליג. א בחור דארף לערנען - אויסער 'נגלות התורה' וואס דאס דארף זיין זיין עיקר עסק - טיפע חסדי'שע ספרים וועלכע זענען מסביר טיפע מושגים בהרחבה, און אזוי וועט מען קענען מחיה זיין די בת מלך מיט א גאנצע רפואה און טרעפן אלע חלקי הכבוד וואס זענען צושפרייט אין אלע מקומות הבוים, און אלעס צוריקברענגען לציון ולירושלים ברנה ובשמחת עולם, אמן.

נקודות:

היינטיגע צייטן איז א דור וואס די בת מלך איז קראנק! אידישע נשמות זענען אפגעשוואכט פון אזא לאנגן גלות און זיי האבן נישט קיין כח זיך צו דערהאלטן! דעריבער, מעג מען היינט צורייבן דעם שטיין פונעם קרוין פונעם מלך - דאס מיינט, די סודות התורה וועלכע זענען אמאל געווען אזוי באהאלטן בצניעות - כדי צו ראטעווען און מחיה זיין דעם בת מלך!

היינטיגע צייטן וואס מען האלט שוין נאנט צו משיח'ס צייטן, דארף יעדער בחור האבן דעם כח פון 'ניסוך המים', זיך אנצוגיסן מיט א שפע פון אלע חלקי התורה! מען דארף נעמען די טייערע תורה, וועלכע איז א בחינה פון 'יין', און עס גיסן מיט אזא שפע און 'ריבוי' פונקט ווי 'יין'!

היינט דארף מען צוריקברענגען אלע פארווארפענע נשמות

היינט הושענא רבה איז דער 'יום הערבה', וואס מען האט מתקן געווען א מצוה פון ערבה. 'ערבה' איז גימטריא 'זכרון', דאס הייסט, אז היינט דארף מען 'געדענקען' די נשמות הנדחות – די פארלוירענע נשמות, וואס צוליב זיי האלט זיך אויף די גאולה! די גאולה קען נישט געשען – צוליב די אלע פארלוירענע נשמות! די פארלוירענע און פארגעסענע נשמות דארפן צוריקקומען צום שורש! 'יום הערבה' איז בגימטריא 'שכחה', דאס הייסט אזוי: 'ערבה' איז – 'זכרון', אז עס ווערן געדענקט די נשמות הנדחות, די פארגעסענע נשמות ווערן געדענקט.

פגמים אין קדושה און אמונה – זענען מדחה נשמות

דער עיקר זענען די נשמות וואס זענען געפאלן פון די אלע 'פגמי אמונה' און 'פגמי הברית', ווי 'דור המבול' און 'דור הפלגה', וואס דעמאלט האט דער אויבערשטער מדחה געווען די אלע אומות העולם, און מיט זיי זענען אויך נדחה געווארן כמה ניצוצין און כמה נשמות פון דער קדושה, דאס זענען די אלע נשמות וואס פאלן אריין אין פגם פון 'דור המבול' – 'פגם הברית', און אין פגם פון 'דור הפלגה' – 'פגם האמונה', די אלע פארגעסענע נשמות.

די צוויי משיחין ווילן אויסלייזן די צוויי סארט נשמות – אבער די סט"א איז זיך מתגבר

די סטרא אחרא איז זיך אזוי מתגבר אויף די צוויי זאכן, אז נישט נאר זיי זאלן נישט צוריקקומען, נאר זיי זאלן נאכמער פארלוירן ווערן און נאכמער נשמות. דאס זענען די נסיונות פון 'עקבתא דמשיחא', די 'תרין משיחין', 'משיח בן דוד' און 'משיח בן יוסף' קענען נישט קומען – ביז די נשמות קומען צוריק.

זיי זענען אריינגעפאלן אין בבל

בבל איז דער פלאץ פון די 'מחריבי בית המקדש'. דארטן אין בבל זענען 'ננערו שם מתי מבול' (נבחים קג:) – וואס דאס מיינט די אלע 'פגמי הברית'. און דער 'דור הפלגה' האט זיך אויך אנגעהויבן אין בבל. און פאר די אלע נשמות וואס זענען דארטן נדחה געווארן, פארדעם האט מען מתקן געווען דעם יום הערבה.

ביי די 'נהרות בבל' האט מען מיטגעוויינט מיט די פארווארפענע נשמות

שטייט אין פסוק (תהלים קלו, א): 'על נהרות בבל' שם נשכנו גם כִּינו בְּכִנּוּ אֶת צִיּוֹן, ווייל ווען מען

דערמאנט נאר ארץ ישראל מיט ירושלים, דארף מען אויך דערמאנען די נשמות פון די פגמים פון דור המבול און דור הפלגה, ווען מען דערמאנט 'ציון' דערמאנט מען אויך די 'נשמות'. מען איז געקומען קיין 'בבל' – 'על נהרות בבל', איז 'שם' ישבנו בזכרנו את ציון, מען האט זיך דערמאנט פון 'ציון' מען האט זיך דערמאנט ירושלים, האט מען זיך דערמאנט פון די נשמות פון די 'נהרות בבל', וואס זיי וויינען דאך; זיי וויינען 'אנן בעינן למהוי קדם מלכא' (תיק"ז פ.).

ווי קען מען זיך פרייען אָן א בית המקדש?

"על עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ" – די ערבות, דאס מיינט די נשמות, "תְּלִינוּ בְּנְרוֹתֵינוּ" – 'כנור' איז אויך גימטריא 'ערבה' – מיט איינס מער. אמאל אז מען האט געהאט א כנור האט מען דאך געקענט זינגען צו ירושלים! אמאל האט מען געזינגען מיט א כנור צום אויבערשטן! אבער ווען מען איז געקומען צו 'נהרות בבל' האט מען געזאגט: "מער וועט מען שוין זיך נישט קענען אזוי פרייען! ווי קען מען זיך פרייען?!" זיי האבן אויפגעהאנגען די כנורות אויף די ערבים פון בבל, מער קיין שמחה וועט שוין נישט קענען זיין! עס קען זיין א שמחה – נאר טאמער מען וועט זיך דערמאנען פון ירושלים! מען וועט זיך דערמאנען פון דעם עתיד פון ירושלים – נאר דעמאלט וועט קענען זיין א שמחה! אָן זכרון, אָן ירושלים דלעתיד – וועט שוין קיין שמחה מער נישט זיין! פרייען קען מען זיך נאר ווען עס איז דא 'ציון וירושלים'! ווען עס איז דא 'ציון וירושלים' – איז דא שמחה! אן אנדערע שמחה איז נישטא!

מיד געבן אוועק אונזער גאנצער שמחת יום טוב – פאר א בית המקדש

אפילו ווען עס וועט זיין "מיינו תִּחְבְּקֵנִי" (שה"ש ב. 1), דאס איז אינעם 'זמן שמחתינו', אפילו ווען עס וועט זיין סוכות, עס וועט זיין 'מינו תחבקני'. אבער טאמער "אם אֶשְׁכַּח יְרוּשָׁלַם" – טאמער איך וועל דיר פארגעסן, בעט איך "תִּשְׁכַּח מִיָּנִי" – דארף איך נישט קיין 'מינו תחבקני'! איז הושענא רבה – זמן שמחתינו, דארף מען אלעמאל מעלה זיין, "אם לא אֶעֱלֶה אֶת יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׂמֹחֲתִי". דער זוהר הקדוש (תיק"ז כט.) זאגט דאך, אז 'אעלה' איז ראשי תיבות: א'תרוג ל'ולב ה'ד'ס 'ערבה. די שמחה פון 'ושְׂמֹחֲתָם לְפָנָי ה' אֶלְקֵיכֶם" (ויקרא כג, ט) איז דער עיקר – די שמחה פון ירושלים; 'אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי'.

בלויז ירושלים האט געזינדיגט?

מען איז געקומען קיין בבל האט מען דארטן אויפגעהאנגען די כנורות, און זיי האבן געזאגט: "אין נְשִׁיר אֶת שִׁיר ה' עַל אֲדָמַת נְכָר". 'ירושלים'

איז געווען א ליכטיגע שטאט, א ליכטיגן מצב איז דארטן געווען. ווען אידן זענען געווען אין ירושלים איז געווען אסאך גוטע זאכן, עס איז געווען די לויים, די כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם, עס איז געווען שמחה מיט שירה. האט זיך אבער די סטרא אחרא פארלייגט, אויף אזא ליכטיגע שטאט, האט מען געזאגט "חֲטָא חֲטָאָה יְרוּשָׁלַם" (איכה א. ח.). איז די קושיא: "רוים זינדיגט נישט? בערלין זינדיגט נישט? ניו יארק זינדיגט נישט? נאר ירושלים זינדיגט?". א מקום וואו מען איז געווען אזוי נאנט צו דיר, מען האט דיר אזוי מייחד געווען – מוז מען יעצט זאגן אויף דעם 'חטא חטאה ירושלים'! אלעס ווייל די סטרא אחרא האט זיך אזוי פארלייגט אויף דעם.

ביים חורבן איז געווען א יחוד – מיד האבן גארנישט אויסער דעם רבוש"ע!

דער טאג פונעם חורבן הייסט 'יום ירושלים' (תהלים קלו, ז; גיטין נז.). ווען דער אויבערשטער האט חרוב געמאכט ירושלים איז נתגלה געווארן דער 'יום ירושלים'. עס איז נישט געווען קיין פשוטער טאג, משיח איז נולד געווארן יענעם טאג, עס איז דעמאלט נתגלה געווארן וואס עס מיינט ירושלים. די כרובים זענען געווען דעמאלט בעת החורבן פנים בפנים. וואס איז פשט פון דעם? פונקט בעת החורבן?! נאר כנסת ישראל האט געזאגט צום אויבערשטן: "קיין בית המקדש האב איך נישט! קיין מזבח האב איך נישט! קיין ארון האב איך אויך נישט! אבער דיר וועל איך אלעמאל האבן!". עס איז דעמאלט געווען א יחוד פון 'כנסת ישראל' עס דודה'. אז מען האט גארנישט – נאר דיר אליין, און דיר האב איך טאקע געמיינט א גאנצן צייט! ווען עס איז געווען "הִבְיָאֲנִי הַמְּלַךְ הַדְּרִי" (שה"ש א. ד) – האב איך אויך נאר געמיינט "נְגִילָה וְנִשְׂמֹכָה בְּךָ" – איך האב נאר דיר געמיינט! ענק קענען אלעס חרוב מאכן, אבער דיר וועל איך אלעמאל האבן! דאס הייסט 'יום ירושלים', דעמאלט איז נתגלה געווארן וואס איז ירושלים.

אונזער אמונה אין גלות – איז מגלה למפרע ווי שייך ירושלים איז געווען

קיינער האט נישט אזוי פארשטאנען פארוואס דער אויבערשטער האט בוחר געווען אין ירושלים, אבער אין גלות איז עס מער נתגלה געווארן; ווי ר' יהודה הלוי זאגט (קיעות לתשעה באב): "שְׁנַעַר וּפְתָרוּס הַעֲרֹכָן בְּגָדָם, וְאִם הִבְלָם יְדָמוּ לְתַמְרֵי וְאוֹרֵי, אֶל מִי יְדָמוּ מְשִׁיחֵיךָ וְאֶל מִי נְבִיאֵיךָ". א שטאט "וְכַבֹּד ה' לְבַד הָיָה מְאוֹרָךְ". א שטאט דער אויבערשטער האט געלאכטן, עס איז טאקע געווען חטאים וואס זיי האבן עס פארשטעלט, אבער מען זעט אין גלות ווי שטארק ירושלים איז! ווי שטארק אידן האלטן זיך אין אמונה! ווי שטארק זיי האלטן

זיך ביים אויבערשטן! פארשטייט מען שוין פארוואס דער אויבערשטער האט אונז בוחר געווען. "קִסְנָן לְעוֹלָם לְדוֹר וָדוֹר" - דיין שטארקייט איז אין אלע דורות! דיין שטארקייט וואס דו האסט געוויזן אין גלות, די שטארקייט וואס דו האסט זיך געהאלטן אין גלות, 'חסנך לדור ודור'. יעצט פארשטייט מען שוין פארוואס "אֲנִי לְמוֹשֶׁב אֶלְקָנָן" - פארוואס דער אויבערשטער האט אין דיר בוחר געווען. 'חסנך', די שטארקייט וואס דו ביסט שטארק אין די אלע זמני הגלות! די אלע גזירות! די אלע שמדות! די אלע זעקס מיליאן אידן! האסטו זיך געהאלטן! וועגן דעם איז געווען 'אוה למושב אלקין', וועגן דעם האט דער אויבערשטער דיר בוחר געווען.

אינעם היינטיגן דור שטייט מען אינעם זעלבן מצב ווי ביום החורבן

דער דור פון משיח איז טאקע אויך אזא דור - וואס מען האט טאקע גארנישט. פונקט ווי ווען משיח איז געבוירן געווארן אין תשעה באב, האט ער גארנישט געהאט, מען האט נאר געהאט דעם רבונן של עולם אליין, אזוי איז דער דור פון משיח; "אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים" (סוטה מט.) - מען האט היינט גארנישט! מען האט נאר דיר אליין! אבער דיר וועט מען אלעמאל האבן! אין דיר וועט מען זיך דערהאלטן ביז משיח וועט קומען! עס וועט גארנישט העלפן, קיין שום גזירות, קיין שום נסיונות, דיר וועט מען אלעמאל האבן! אין דיר וועט מען זיך אלעמאל דערהאלטן! 'נגילה ונשמחה בך' - נאר אין דיר אליין!

קיינער קען אונז נישט העלפן - נאר דער אויבערשטער אליינס!

הושענא רבא וועט זיין די גרויסע ישועה. הושענא רבא איז מסוגל פאר דער גרויסער ישועה! עס איז דא אסאך קליינע ישועות, אבער די שכינה הקדושה שרייט, אבער קיינער פארשטייט נישט איר צעקה, נאר דער רבונן של עולם אליין! מלאכים ושרפים פארשטייען אויך נישט - נאר דער רבונן של עולם אליין! אזויווי עס שטייט: "צִעְקָה הִצְעָה הַמְאֲרָשָׁה וְאִין מוֹשִׁיעַ לָהּ" (דברים כב, ט) - 'אין מושיע', קיינער קען איר נישט העלפן, אבער 'אין' ודאי, און דעם מקום פון 'אין' וואו קיינער פארשטייט נישט - דארטן איז 'מושיע לה'.

רבוש'ע, דו האסט דאך צוגעזאגט!

די גאנצע ימים נוראים האט מען גערעדט וועגן דעם. מען האט דאך געבעטן אזויפיל בקשות, מען האט דערמאנט דייע אלע הבטחות. האט מען געזאגט: "קִינִיתִי ה' קִנְיָתָה יִפְשִׁי" (תהלים קל, ה) - דו האסט דאך צוגעזאגט! דו האסט דאך צוגעזאגט! "וְלִדְבַר הוֹחֲלֵתִי" - אין דער הבטחה וועט מען זיך האלטן! "מְשֻׁמְרִים לְבָקֶךָ שְׁמֹרִים לְבָקֶךָ" - עס קומט איין 'בוקר' מען זעט נאכנישט, עס קומט נאך א בוקר מען זעט נאכנישט, אבער מיט דער הבטחה וועט מען זיך אלעמאל האלטן; 'ולדבר הוחלתי' - דו וועסט זיכער מקיים זיין די הבטחה.

אונזער כח איז בלויז די אמונה אינעם רוח הקודש פון צדיקים

די 'נערה המאורסה' האט א נפילה, דאס רופט זיך "נִפְלָה לֹא תוֹסִיף קוֹם בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל" (עמוס ה, ב), אבער "אפילו הכי סמכה ברוח הקודש" (ברכות ד: - דוד המלך האט עס סומך געווען מיט 'רוח הקודש'. דער כח פון 'רוח הקודש' איז דא אין כלל ישראל! דאס איז די 'סמיכה' פאר דער 'נפילה' פון 'נפלה ולא תוסיף קום'. דאס איז דער רוח הקודש וואס אידן זענען מרגיש און זיי גלייבן אין די דברי נביאים און די דברי רוח הקודש, דאס האלט אידן אין גלות! און דער רוח הקודש שיינט אין די ימי הסוכות ווען עס איז 'שואבין רוח הקודש'.

זיך דערהאלטן אין רשבי, אר"י הק', בעש"ט ותלמידיו

דער 'רוח הקודש' האט דער אויבערשטער משפיע געווען מיט די אלע צדיקי הדורות. בפרט איז געווען רבי שמעון בר יוחאי, עס איז געווען דער אר"י הקדוש, עס איז געווען דער בעל שם ותלמידיו, האט דער אויבערשטער אלעמאל געגעבן דעם רוח הקודש צו סומך זיין כנסת ישראל אין גלות. היינט דארף מען זיך אין דעם דערהאלטן! ווי נידריג מען איז - דארף מען זיך אין דעם דערהאלטן! דאס וועט זיין די סמיכה.

משיח'ס דרשה: קום! שטיי אויף!

דער רב זכרוננו לברכה האט געזאגט (עי' מנחת יהודה ה"ר תשמ"א), אז משיח וועט דרש'ענען אויף דעם פסוק: "נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל". עס איז דא זייער אסאך צו דרש'ענען אויף דעם פסוק, מען קען זאגן אסאך דרשות. נאכדעם וועט זורובל בן שאלתיאל זאגן קדיש (עי' אליהו וזאט פרק כ). שטייט אין אר"י הקדוש (עיין ילקוט ישעי' רמז תכט) אז ער וועט מיט דעם קדיש ארויסנעמען אלע פארגעסענע נשמות וואס זענען געפאלן אויף א מזריגה פון 'לא תוסיף' - מען קען שוין נישט מער פאלן. און פאר זיי וועט משיח דרש'ענען ער וועט זאגן "קום בתולת ישראל!" פאר זיי וועט ער דרש'ענען! זיי וועלן גוט פארשטיין זיין דרשה! זיי פארשטייען די נפילה און זיי וועט משיח מעלה זיין מיט דער דרשה!

'חבלי משיח' - די נידריגקייט פונעם דור

דארף מען דערמאנען דעם רב זכרוננו לברכה. דער רב האט דאך געזאגט: "עלי ועל צוארי עס וועט נישט זיין קיין חבלי משיח". אז ער האט געזאגט 'עלי ועל צוארי', האט ער עס געזאגט במסירות נפש. מען דארף אלעמאל דערמאנען, אז ער זאל עומד זיין אויף דער הבטחה צו מעורר רחמים זיין. מען קען נישט אויסהאלטן די נסיונות! מען קען נישט אויסהאלטן די חבלי משיח! חבלי משיח איז דאך ברוחניות און בגשמיות, אלעס איז חבלי משיח! מען ווייסט גארנישט, מען האט זיך קיינמאל נישט געקענט פארשטעלן אז דאס מיינט חבלי משיח, עד היכן הדברים מגיעים! די זעלבע זאך, דעם שפלות

הדור האט מען זיך אויך קיינמאל נישט געקענט פארשטעלן! נאך א נס אז אונז האבן נישט גענוג שכל אפילו צו פארשטיין ווי נידריג מען איז! אז נישט וואלט מען שוין לאנג נישט אויסגעהאלטן אזא שפלות! עס איז א גרויסער נס אז מען איז אין אזא תרדמה, מען איז אזוי פארשלאפן, מען ווייסט נישט אויף וועלכע וועלט מען איז! און פון יאר צו יאר ווערט עס נידריגער און נאך נידריגער.

לעתיד וועט דאס אויך פארענטפערט ווערן...

דארף מען וויסן, אז לויט ווי גרויס דער 'חושך' איז - אזוי גרויס וועט זיין דער 'אור'! אז עס איז דא אזא גרויסער חושך - דארף מען וויסן אז דער אור איז אויך זייער גרויס! "וְנִחַתְּשָׁבָה לְדַעַת זֹאת" (תהלים עג, טו), 'זאת' איז גימטריא 'חבלי משיח': "אחשבה" - איך קוק, "זאת" - וואס איז דאס חבלי משיח? "עֲמֹל הוּא בְעֵינַי" - איך קען נישט פארשטיין! איך קען נישט פארשטיין! איך קען נישט פארשטיין! עד היכן? אזוי ווייט? אזוי ווייט? אבער "עַד אָבוֹא אֶל מְקֻדְשֵׁי קָל" - ווען איך וועל קומען צום בית המקדש, "אָבִינָה" - וועל איך שוין פארשטיין אלעס! ווען איך וועל קומען צום בית המקדש - וועל איך שוין אלעס פארשטיין. "עַד אָבוֹא אֶל מְקֻדְשֵׁי קָל אָבִינָה לְאַחֲרֵיתָם", מען וועט פארשטיין פארוואס מען האט געדארפט דורכגיין אזויפיל צרות! עס וועט נתגלה ווערן אזא גרויסער אור!

דעמאלט וועט מען קענען זאגן אמת'ע דיבורים

דער אויבערשטער האט מבטיח געווען: "עֲנִיָּה סִעְרָה לֹא נִחְמָה הִנֵּה אֲנֹכִי מְרַבֵּץ בְּפִנְיָ אֲבִינִי וְיִסְדְּתִיךָ בְּסִפְרִים" (ישעיה נד, יא) - די שטיינער וועלן לייכטן מיטן אור פון שמות הקדושים. נישט נאר די שטיינער, נאר אויך די 'דיבורים'! אין ספר יצירה (פ"ד מ"ב) מיינט 'אבן' - 'דיבורים', די דיבורים וואס מען וועט דעמאלט זאגן, וועלן לייכטן מיט שמות הקדושים! "וְשִׁעְרֵיךָ לְאֲבִי אֶקְדָּח וְכָל גְבוּלְךָ לְאֲבִי חֲפֹץ" (ע"פ ישעיה נד, יב-ג) - מען וועט זאגן אמת'ע אידישע דיבורים צום אויבערשטן! מען וועט דעמאלט קענען אמת'דיג זאגן דיבורים! אזעלכע דיבורים וואס וועלן זיין 'שכינה מדברת מתוך גרונם של ישראל'! אזעלכע ליכטיגע דיבורים וועט מען קענען רעדן צום אויבערשטן.

אלע 'חבלי משיח' וועלן זיך אויסצאלן!

דעמאלט וועט מען שוין פארשטיין, אז פאר דעם האט זיך געלוינט די אלע חבלי משיח! פאר דעם האט מען געליטן אלע חבלי משיח! און וואויל וועט זיין דעם וואס וועט זיך האלטן ביי די נסיונות, ער ווערט נישט נתפעל. "אֲשֶׁרֶי מְחַפֵּה נִיגֵעַ וְיִרְאֶה עֲלוֹת אוֹרֵךְ וְיִבְקָעוּ עָלָיו שְׁחָרֵיךָ, לְרֵאוֹת גְּטוּבַת חֲתִיבֵיךָ וְלַעֲלֹז בְּשִׁמְחָתְךָ בְּשׂוֹבֵךְ אֶלִי קְדַמַּת עֵינֵיךָ" (קנינת לתשעה באב), ברחמים במהרה בימינו אמן.

• אצל הרה"ק מראפשיץ ז"ע אירע פעם שבליה הראשון של חג הסוכות ירדו גשמים רבים ביותר, עד שהיה בלתי אפשרי להיכנס ולשבת בסוכה. אכן הרה"ק מראפשיץ רצה בכל זאת להיכנס אל הסוכה, אמר לו בנו הרה"ק הרבי ר' אליעזר מדזיקוב ז"ע כי אי אפשר כעת להיכנס להסוכה, וזה בלתי אפשרי מפני שהגשם הוא חזק מאד. והנה הרה"ק מראפשיץ היה נוהג לייחד בסוכתו כסא מיוחד שאף אחד לא היה יושב עליו, והיה זה הכסא מיועד לכבוד האושפיזין הבאים אל הסוכה. והיה בשמעו שאי אפשר להיכנס אל הסוכה מרוב הגשמים, נטל מן הבית את הכסא המיוחד עבור האושפיזין, ונכנס עמו אל הסוכה, ואמר בלשון של תקיפות: 'איך וויל זעהן עס זאל רעגענען...' (אני רוצה לראות אם עוד ירדו גשמים...), כלומר שצדיקים הגשמים להתחשב עם כבוד האושפיזין הממתנים להיכנס אל הסוכה. ואכן תיכף אחר שאמר זאת, הפסיק הגשם בפתע פתאום ומטר לא נתך ארצה, וכך ישב הרה"ק מראפשיץ וערך את הסעודה בלי שהגשמים יפריעו כלל. אחר גמר הסעודה הכניס הרה"ק מראפשיץ את כסא האושפיזין בחזרה לביתו, וממש מיד התחילו לרדת גשם בחזקה 'שלאק'ס רעגן' (גשם זלעפות).

• שנה אחת לפני חג הסוכות לא היו אתרוגים להשגה בכל גלילות ראפשיץ, וכך קיבל הרה"ק מראפשיץ את חג הסוכות בלי ד' מינים. וסיפר כ"ק מרן רבינו ז"ע כי באותה שנה נכנס הרה"ק מראפשיץ לתפלת שחרית של יו"ט הראשון של חג הסוכות כמו שנכנסים בחג השבועות, בלי ארבעת המינים בידיו, וכך כבר נעמד לומר את ההלל בלי ד' מינים בידיו. אכן פתאום שמעו איזה קול מבחוץ, סימן הרה"ק מראפשיץ בידיו הק' שיצאו לראות מה יש שם, כמי שידוע שבחוץ נמצא הדבר שממתנים עליו. יצאו אנשים ואכן ראו כי זה עתה הגיע גוי בנסיעה מ'קראקא', והוא מחפש את ביתו של הרה"ק מראפשיץ. כי איזו אשה עשירה ממשפחת 'פיעלעט' אשר ב'קראקא' השיגה אתרוג

מהודר לפני יום טוב, ומיהרה ושלחה אותו עם שליח נכרי אל הרה"ק מראפשיץ. שמח הרה"ק מראפשיץ מאד על הדבר, והתחיל בעבודת הנענועים ואמירת ההלל עם ארבעת המינים בהתלהבות גדולה. אחר התפלה אמר הרה"ק מראפשיץ אודות האשה הגבירה ששלחה לו את האתרוג: 'אונז וועלן נאך האבן אייניקלעך בשותפות' (עוד יהיו לנו נכדים משותפים). ואכן הרה"ק בעל 'אמרי נועם' מדזיקוב ז"ע היה חתן אצל משפחה זו, וכל צאצאיו הם נכדים משותפים של הרה"ק מראפשיץ ואותה גבירה.

• פעם אחת בעת ההקפות בשמחת תורה אמר הרה"ק הרבי מלובלין ז"ע לתלמידיו, כי השלי"ה הק' היה עכשיו בעת ההקפות אצל נכדו הרה"ק מראפשיץ. זמן מה אח"כ הגיע הרה"ק מראפשיץ אל הרבי מלובלין, אמר לו הרבי: 'מיר האבן דא געשמועסט שמחת תורה, אז דער שלי"ה הקדוש איז געוועהן ביי אייערע הקפות' (שוחחנו כאן בשמחת תורה, כי השלי"ה הק' היה אצלכם בשעת ההקפות). הגיב הרה"ק מראפשיץ בכדיחותא ואמר: 'אבער ער איז געוועהן בייד, ווייל ער איז געוועהן מיט'ן רוקן אויסגעדרייט' (אבל הוא היה ברונז, כי עמד עם הגב מסובב אלי...), והיינו כי בארון הספרים היה מונח ספר שלי"ה הק' אשר הוא פונה עם הגב אליו... ובוזה ביטל את כל הדבר. אח"כ הוסיף בלשון של תרעומת ואמר: 'און אז ס'קומט אמאל א שיינע איד צום רבי'ן, פארצייל איך דען'?! (ואם בא פעם איהו יהודי מכובד אל הרבי - היינו נשמת צדיק מן העולם העליון - וכי אני מספר לך?), כי כל כך היה נוהר שלא לגלות עניינים נסתרים ומדרגות נעלות, ולכן לא היתה דעתו נוחה מזה שהרבי סיפר עליו את הדברים. אמר הרבי מלובלין לתלמידיו: 'נו! ער איז א מיוחס, רעגט ער זיך אויף...' (נו! הרי הוא מיוחס, ולכן הוא מתרגז...).

• המנהג ברפשיץ הוא לערוך ז' הקפות שלימות בליל שמיני עצרת וכך גם ביומו, ולא כמנהג העולם שאין עושים את ההקפות ביום שמיני עצרת. פעם אירע כשהרה"ק הרבי רבי צבי

הירש הכהן מרימנוב ז"ע היה לעת זקנתו, הגיע לדזיקוב לביקור אצל הרה"ק הרבי רבי אליעזר, והיה אז ממש סמוך לפטירתו של הרבי רבי הערש [והיה זה פגישתם האחרונה בזה העולם], ובתוך הדברים אמר הר"א אל הרבי ר' הירש: 'איך ווייס נישט פארוואס די וועלט קלאפט אזוי אויף אונזערע הקפות שמיני עצרת בייטאג, פונקט אזויווי מ'מאכט נענועים פיר מאל, דארף מען טאנצן הקפות פיר מאל' (איני יודע על מה מרעישים העולם על המנהג אצלנו לערוך הקפות ביום שמיני עצרת, והרי כמו שמנוענים את הלולב ד' פעמים בהלל בכל יום, כך צריכים לעשות הקפות ד' פעמים). ענה לו הרה"ק הרבי רבי הירש: 'איך מיין מ'קען זיך באגיין מיטן גשם בענטשן' (סבורני כי לשם כך אפשר להסתפק עם תפלת גשם). אמר לו הר"א: 'איך פארשטיי נישט וואס דער רבי מיינט' (איני מבין את כוונת הרבי). - והיה זה חידוש גדול שיתייחס הר"א להרבי ר' הירש בהכנעה כזו, שהרי היה בן גילו, והיה תלמידו של אביו הרה"ק מראפשיץ - אכן הרבי רבי הירש לא ביאר יותר את כוונתו, אלא הגיב: 'מ'האבן מיר שוין געזאגט' (כבר אמרו).

• סיפר כ"ק רבינו ז"ע כי לעת זקנתו של הרה"ק מצאנו ז"ע פעם בעת ההקפות בשמחת תורה הלך לרקוד את הקפות ב'פאליש' של בית מדרשו, ואמר: 'דער הייליגער רב איז דא אין די פאליש ביי די הקפות' (הרב הקדוש - כך היה מכנה את רבו הרה"ק מראפשיץ - נמצא כאן בהפוזדור בעת ההקפות) ולכן יצא אליו.

שמעתי מאת הרה"צ רבי יחזקאל וואגשאהל מלאנצהוט ז"ל ששמע מיהודי אחד יליד העיר דזיקוב, אשר שנה אחת באמצע ההקפות ענה הרה"ק הרבי ר' אליעזר מדזיקוב ואמר: 'צאנזער רב האלט יעצט ביי די פערטע הקפה, מלאכים ושרפים זענען דארטן און פאטשן צו, דער טאטע איז אויך דארט, אין ביי מיר איז ער היינט נאך נישט געוועהן' (הרה"ק מצאנו אוהו כעת בהקפה הרביעית, מלאכים ושרפים נמצאים שם ומוחאים כפיהם, אבי הק' גם נמצא שם, ואילו אצלי עדיין לא היה היום...).

מוקדים להשיג הגליון מידי שבוע

הגליון י"ל מידי שבוע בשני מהדורות. א: מדור מסילת ישרים באדיש. ב: גם מדור מסילת ישרים בלשון הקודש. הפהצה בארה"ב קנדה ואירופה הוא באדיש ובארה"ק בלשון הקודש (חוץ מהמוקדים שרשום אחרת).

ארה"ב

בארא פארק

ביהמ"ד תולדות יהודה סטיטשין - גם בנה"ק
 • ביהמ"ד אמונת ישראל #70 Locker
 • ביהמ"ד מטה אפרים • ביהמ"ד סאטמאר #156
 • חדר ד' Locker #21 • ביהמ"ד שומר שבת • Judaica corner • ביהמ"ד קראסנא locker #164

וויליאמסבורג

בתי מדרשינו תולדות יהודה סטוטשין • ביהמ"ד בית מנחם צבי סאטמאר Locker #29
 • ביהמ"ד סאטמאר בנין בראך Locker #156 • ביהמ"ד ויוען Locker #156
 • בית הספר - ספרים געשעפט • ווינשטאק - ספרים געשעפט

מאנסי

ביהמ"ד ויואל משה סאטמאר #30 Locker • ביהמ"ד טאשנאד - חדר שני • ביהמ"ד

לאס אנגלס

ביהמ"ד שערי תורה

מאנטריאל

היכל התורה סאטמאר

קריית טאהש

ביהמ"ד אברכים

ארה"ק

ירושלים

בית המדרש תולדות יהודה סטיטשין גם באדיש • ביהמ"ד הגדול חסידי תולדות אהרן באדיש • ספרים ווינקל גם באדיש • ספרי עין יעקב גם באדיש • ביהמ"ד הר צבי • ביהמ"ד משכנות הרועים • ספרי אור החיים - בר אילן • אלקנה 14 (הכניסה על ימיהו) בעמדה גם באדיש

בית שמש

חפציבה ביהמ"ד החסידי מרכזי ארונות 18 • חפציבה ביהמ"ד תולדות אהרן • קריה חרדית בית מדרש דעעש • יפה נוף ביהמ"ד ויוניץ • רמה ב ביהמ"ד שאץ • רמה ב בית המדרש רמ"א באדיש • רמה ב ביהמ"ד יוצב אברהם • רמה ג ביהמ"ד דזיקוב • רמה ג ביהמ"ד חסידי הרב רבינוביץ • רמה ד 1 ביהמ"ד אמשינוב • רמה ד 2 ביהמ"ד קהילות החסידים • רמה ד 3 ביהמ"ד תפארת מורדכי קשוי

בני ברק

בית המדרש תולדות יהודה סטיטשין רח' מהרשל 18 גם באדיש • סאטמאר ספרים געשעפט גם באדיש • בענעדיקט ספרים געשעפט • פאר הספרים • וויזניצע ספרים געשעפט • מכולת קרליבך • סופר מילר

ביתר (גבעה B)

רחוב ישימח ישראל 25 • ביהמ"ד רחמטרוויאק רחוב אוהב ישראל

חיפה

בית המדרש ברחוב יל"ג 16 • בית המדרש נדבורנא • מקוה צאנו

ברכפלד חפציבה

בית המדרש קארין • בית המדרש באיאן

אירופא

לאנדאן

ביהמ"ד וויזניץ לאנדאן לאקער 26 • ביהמ"ד ביאלא Moundfield Road לאקער 27 • ביהמ"ד סאטמאר 26 ערש"ק אצל המקוה • ביהמ"ד סאטמאר 67 ערש"ק אצל המקוה • ביהמ"ד וויזניץ 89 ערש"ק אצל המקוה

מאנטשעסטער

ביהמ"ד ויואל משה סאטמאר

ציריך

ביהמ"ד אגודת אחים